

Keski-Suomen liitto
Julkaisu A18

**Keski-Suomen maakuntaohjelman
toteuttamissuunnitelma 2005-2006**

MYR 27.10.2004

Jyväskylä 2004

Julkaisutilaukset

Keski-Suomen liitto
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Liisa Suonpää
Puhelin (014) 652 230
Telekopio (014) 652 277

Lisätietoja

Hannu Korhonen
Keski-Suomen liitto
Puhelin (014) 652 213

Julkaisija

Keski-Suomen liitto
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Puhelin (014) 652 200/vaihde

Julkaisun avainsanat

aluekehitys
strategia
kehittämishanke
rakennerahastot
rahoitussuunnittelu

Julkaisu

A 18
ISBN 951-594-217-9
ISBN 951-594-218-7 (sähköinen versio)
ISSN 0788-7035

Painos: 200 kpl

Taitto: Maria Siekkinen

Painopaikka: Kopijyvä Oy

Sisälllys

1 Johdanto	4
2 Allekirjoituspöytäkirja	5
3 Edellisen suunnitelman toteutumisen seuranta	6
4 Maakuntaohjelman toteuttaminen 2005 - 2006	8
4.1 Yrittäjyyden edistäminen ja yritystoiminnan kehittäminen	8
4.2 Osaamisen vahvistaminen	9
4.3 Työllisyyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy	9
4.4 Maatilatalouden rakenteen ja maaseutuelinkeinojen kehittäminen	10
4.5 Infrastruktuurin parantaminen	12
4.6 Hyvinvoinnin palvelurakenteen ja alan liiketoiminnan kehittäminen	13
4.7 Kulttuuri ja maakunnan vetovoimaisuus	14
4.8 Valtioneuvoston tammikuisen alueiden kehittämistä koskevan tavoitepäätöksen toimenpiteitä Keski-Suomessa	15
4.9 Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä	15
4.10 Erityisohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa	16
4.11 YVA-arviointi	18
4.12 Yrittäjyysarviointi	19
5 Toteuttaminen hallinnonaloittain (Keski-Suomi)	20

LIITTEET

Toteuttamissuunnitelman 2005-2006 keskeiset hankkeet
Rahoitustaulukot

1 JOHDANTO

Maakunnan yhteistyöryhmä käsitteli lokakuussa 2003 ensimmäisen Keski-Suomen maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman vuosille 2004 - 2005, jonka maakunnan liiton edustajat ja alueviranomaiset allekirjoituksin hyväksyivät. Toteuttamissuunnitelma linjasi yksityiskohtaisesti maakunnan kehittämisvarojen käyttöä EU-osarahoitteisten hankkeiden ja kansallisesti rahoitettavien hankkeiden osalta. Ensimmäiseen toteuttamissuunnitelmaan kirjattiin yhteensä lähes 80 maakunnassa tärkeäksi koettua hanketta.

Sisäasiainministeriön ohjeistus toiselle toteuttamissuunnitelmakierrokselle on aiempaa yksityiskohtaisempi. Nyt maakunnissa laadittavien, vuosien 2005 – 2006, toteuttamissuunnitelmien odotetaan olevan valtakunnallisesti vertailtavampia ja käyttökelpoisempia valtion talousarvion valmistelussa. Rahoituksen esittämistä on täsmennetty ja yhdenmukaistettu. Myös toteuttamissuunnitelmien laatimisesta saatuja kokemuksia pyritään käyttämään hyödyksi valmistelun toisella kierroksella. Eri ministeriöitä koskevat aluepoliittiset tavoitteet on eritelty valtioneuvoston päätöksessä tammikuussa 2004. Toteuttamissuunnitelmaan tulee sisältyä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi.

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman valmisteluun ovat olennaisena osana liittyneet seututilaisuudet. Syyskuussa 2004 järjestettiin keskustelutilaisuudet maakunnan tulevista kehittämisnäköymistä kuntien ja kehittämissyhtiöiden edustajille. Tilaisuuksiin kutsuttiin mukaan myös alueviranomaisten edustajat. Tarkoituksena oli saada esiin seutujen suunnitelmat omista kärkihankkeistaan sekä valmiudet hankkeiden rahoitukseen sitoutumisesta. Seutukierroksilla ennakointiin rahoituksen kohdennuksia EU-osarahoitteisiin hankkeisiin ja kansallisesti rahoitettaviin kohteisiin. Toteuttamissuunnitelman on tarkoitus näin muodoin olla pitävä pohja myös laadittavalle maakunnan yhteistyöasiakirjalle.

Toteuttamissuunnitelmatyö etenee seitsemän kehittämissuunnan kautta. Nämä ovat yritystoiminnan kehittäminen, osaamisen vahvistaminen, työllisyyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy, maatalouden rakenteen ja maaseutuelinkeinojen kehittäminen, infrastruktuurin parantaminen, hyvinvoinnin palvelurakenteen ja alan liiketoiminnan kehittäminen sekä kulttuuri ja maakunnan vetovoimaisuus. Eri ministeriöitä koskevat tavoitteet on esitetty erillisillä lomakkeilla. Ympäristö- ja tasa-arvoarvioinnit sekä yrittäjyysarviointi liittyvät luonnollisina osina suunnitteluasiakirjaan.

Toteuttamissuunnitelman valmistelu on sujunut hyvässä yhteisymmärryksessä seutujen, maakunnan hanketoimijoiden ja rahoittajien kanssa. Keski-Suomen visio uudistettiin vuoden 2002 lopulla hyväksytyssä maakuntasuunnitelmassa. Tämän mukaan **Keski-Suomi on tiedolla, taidolla ja yrittäjyydellä tulevaisuuttaan rakentava elämänlaadun maakunta**. Tämä on hyvä viitoitus maakunnan kehittämissuunnitelmalle myös vuosina 2005 - 2006.

Kiitämme kaikkia valmisteluun osallistuneita.

Simo Salmelin
Keski-Suomen maakunnan
yhteistyöryhmän puheenjohtaja

Anita Mikkonen
Keski-Suomen maakuntajohtaja

2 ALLEKIRJOITUSPÖYTÄKIRJA

Keski-Suomen maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa esitetään maakunnan kehittämisen suuntaviivat. Suunnittelukauden aikana esiin nousevien kehittämiskohteiden rahoitus järjestetään käytettävissä olevien resurssien mukaan.

Keski-Suomen maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman 2005 – 2006 ovat tänään 27. lokakuuta 2004 hyväksyneet seuraavat maakunnan kehittämisorganisaatiot. Toteuttamissuunnitelman yhteydessä tarkistetaan myös maakunnan yhteistyöasiakirja vuodelle 2005.

Keski-Suomen liitto

Simo Salmelin

Anita Mikkonen

Keski-Suomen TE-keskus

Pasi Mäkinen

Länsi-Suomen lääninhallitus

Rauno Saari

Keski-Suomen ympäristökeskus

Risto Palokangas

Tiehallinto, Keski-Suomen tiepiiri

Seppo Kosonen

3 EDELLISEN SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Toteuttamissuunnitelma vuosille 2004 – 2005 perustui Keski-Suomen maakuntaohjelmassa teemoitettuihin kehittämishankkeisiin. Hankkeiden eteneminen ilmenee oheisesta taulukosta.

Pääosa hankkeista toteutuu suunnitellusti. EU-osarahoitteiset hankkeet on käsitelty yhteisesti joko Keski-Suomen TE-keskuksen hankeryhmässä tai maakunnan yhteistyöryhmässä ja rahoittavat viranomaiset ovat tehneet tarvittavat rahoituspäätökset. Kansallisia kehittämiskohteita on hanketoimijoiden ja rahoittajien kesken yhteisesti edistetty. Esiselvitysvaiheeseen edenneet hankkeet ovat yksityiskohtaisessa toteutettavuusarvioinnissa.

Toteutumatta tai toistaiseksi vailla toimenpiteitä on viisitoista hanketta. Toteutumatta olevat kansallisen rahoituksen hankkeet ovat tiehallinnon teemapaketin hankkeita, Merenkululaitoksen hankkeita sekä

ympäristökohteita. Alkuperäisessä suunnitelmassa ollut EU-osarahoitteinen tiehanke vaihtui neljään eri kohteeseen (ks. rahoitustaulukko). Kulttuurin kehittämisen kokonaisuudesta eivät ole toteutuneet Keski-Suomen kulttuuriympäristöohjelmaa pohjoisessa Keski-Suomessa toteuttavat toimintamallit ja niiden toimintamallipilotit sekä Leivonmäen kansallispuiston luontokeskus.

Kansallista kehittämisrahoitusta eivät ole saaneet suunnitelmassa olevat vt 13:n parantaminen ohituskaista- ja liikenneturvallisuusjärjestelyin välillä Äänekoski – Kyyjärvi, vt 24 Jämsä – Hämeen piirin raja parantaminen ohituskaista- ja liikenneturvallisuusjärjestelyin, Sinisen tien parantaminen, vt 18 Multia – Ähtäri valtatieyhteydestä puuttuvan osuuden rakentaminen, Haapamäki-Jyväskylä –rataosan parantaminen, Merenkululaitoksen väylätietoprojekti (Navi-2013) sekä Äijälänsalmen väylän kunnostus ja Kei-

Taulukko 1. Keski-Suomen maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa esitettyjen hankkeiden toteuttamisvaiheet.

Kehittämisteema	Hanke lkm	Toteutuksessa	Esiselvityksessä	Ilman toimenpit.
Yritystoiminnan kehittäminen, EU-osarahoitus	11	9	2	
Osaamisen vahvistaminen, EU	7	5	2	
Osaamisen vahvistaminen, kansallinen	2	1	1	
Työllisyyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy, EU	3	3		
Työllisyyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy, kansallinen	2	2		
Maatilatalouden rakenteen ja maaseutuelinkeinojen kehittäminen, EU	5	5		
Infrastruktuurin parantaminen, EU	13	15	1	
Infrastruktuurin parantaminen, kansallinen	21	7	3	11
Hyvinvoinnin palvelurakenteen ja alan liiketoiminnan kehittäminen, EU	2	1	1	
Hyvinvoinnin palvelurakenteen ja alan liiketoiminnan kehittäminen, kans.	3	1	2	
Kulttuuri ja maakunnan vetovoimaisuus, EU	8	4		4
Yhteensä	77	53	12	15

Taulukko 2. Maakuntaohjelman tuloksellisuuden arviointia varten ovat käytössä koulutustasoa, työmarkkina-tilannetta, muuttoliikettä ja väestöä sekä alueellista bruttokansantuotetta kuvaavat mittarit.

	Vuosi					
	1995	2000	2001	2002	2003	2006
Koulutustaso						
- tutkinnon suorittaneiden määrä	112 339	127 120	129 946	132 172	eos.	138 500
- tutkinnon suorittaneiden osuus (15-v. täytäneistä)	53,9	58,8	59,7	60,6	eos.	63,5
- korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus*	—	21,6	22,1	22,6	eos.	24,5
Työmarkkinatilanne						
- työllisyysaste (15-64 –v. työllisten osuus k	57,0	60,5	63,1	62,2	62,5	64,5
- työttömyysaste	22,5	16	15,3	14,5	14,4	12,5
- työpaikkojen määrä (indeksi v. 2000=100)	87,3	100	99,6	101,7	eos.	103,5
- työttömät työnhakijat	26 449	19 606	18 936	18 163	18 002	16 000
- aktiivitoimenpiteiden piirissä olevien määrä	6 145	5 501	5 061	5 246	5 748	4 800
Muuttoliike ja väestö						
- kokonaisväestö	261 117	263 886	264 762	265 078	266 082	267 500
- kokonaisnettomuutto; osuus väestöstä	-0,07	0,12	0,26	0,05	0,26	0,15
- luonnollinen väestönkasvu; osuus väestöstä	0,18	0,08	0,06	0,06	0,11	0,08
- huoltosuhde (ei-työlliset/työlliset)	1,87	1,52	1,53	1,51	eos.	1,45
Alueellinen bruttokansantuote, tuotanto						
- bkt / asukas (koko maa=100)	89	85	85	84	eos.	87
- tuotos perushintaan**	7 844	10 673	11 121	11 360	eos.	11 750
- liikevaihdon kehitys (nopeat suhdannemuuttujat)***	7 175	9 613	9 861	9 797	9 916	10 500
- yritysten lukumäärä vuoden lopussa	10 308	10 829	10 821	10 836	10 896	11 050
- uudet yritykset	1 361	1 038	945	933	1 022	1 050

* Luokitustapa muuttunut vuosien 1995 ja 2000 välillä, vuoden 1995 tieto ei ole vertailukelpoinen vuosien 2000 - 2002 tietojen kanssa; ** Miljoonaa euroa, käyvin hinnoin, *** Miljoonaa euroa
Tiedot Tilastokeskuksen tietoaineistoista, paitsi työttömyysaste, työttömät työnhakijat ja aktiivitoimenpiteiden piirissä olevien määrä (Työministeriö).

teleen kanavan liikennöitävyyden parantaminen väylän alikulkukorkeuksia nostamalla. Joutsan jätevedenpuhdistamon purkupuut, Soukkionniemi-Konnevesi siirtoviemäri sekä ympäristöhallinnon pienet hankkeet eivät myöskään ole vielä toteutuksessa.

Suunnittelukauden kehitys

Maakunnan väestömäärä jatkaa kasvu-uralla myös vuosina 2005 - 2006. Tilastokeskuksen nykyinen väestöennuste on jo ylitetty vuoden 2005 osalta ja maakunnan tavoite (270 000) vuoden 2010 väestömääräksi on realistinen. Muuttoliike keskittää väestöä Jyväskylän seutukunnalle, mutta myös Jämsän ja Äänekosken seutukuntien väestömäärä vakiintuu. Väestön ikärakenteen erot maakunnan eri osissa merkitsevät eroja myös syntyvyydessä Maakunnan keskusseudulla syntyvyys lisää väestöä merkittävästi.

Työllisyysaste jää valtakunnallisesta tavoitteesta, vaikka työttömyyden odotetaan edelleen alenevan. Työvoiman saatavuus uhkaa vaarantua kasvu-aloilla kun työvoimasta poistuvien määrä on kääntynyt työmarkkinoille tulevien virtaa suuremmaksi. Myös maakunnan osaamisen vahvistaminen ja asema koulutusmaakuntana on vaarassa yliopiston ja ammatillisen koulutuksen aloituspaikkatavoitteiden alenemisen vuoksi. Ammattikorkeakoulun aloituspaikat lisääntyvät.

Bruttoaluetuotteella mitaten Keski-Suomen kehitys on seuduittain eriytynyttä myös vuosina 2005 ja 2006. Jämsän ja Äänekosken seutukuntien bkt-taso asukasta kohti laskettuna on valtakunnan parhaiten seutujen joukossa, mutta osa maakunnan seuduista on tällä mittarilla edelleen maan heikoimmin menestyneitä.

4 MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN 2005 - 2006

Maakuntaohjelmaa toteutetaan teemoittain. Kehittämisteemat ovat: yritystoiminnan kehittäminen, osaamisen vahvistaminen, työllisyyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy, maatilatalouden rakenteiden uudistaminen ja maaseudun kehittäminen, infrastruktuurin parantaminen, hyvinvoinnin palveluraken-

teen ja alan liiketoiminnan kehittäminen sekä kulttuuri ja maakunnan vetovoimaisuus. Seuraavassa esitetään yleispiirteisesti kehittämisteemojen sisällöt. Toimenpiteet esitellään hallinnonaloittaisissa lomakkeissa luvussa 4.

4.1 Yrittäjyyden edistäminen ja yritystoiminnan kehittäminen

Keski-Suomen kehittämisen yksi keskeinen kehittämisalue on yrittäjyyden edistäminen. Yrittäjyysideologian mukaan positiivista yrittäjämäistä henkeä luodaan paikkakuntakohtaisesti. Haasteellinen tavoite on tehdä Keski-Suomesta maailman yrittäjäaktiivisin maakunta.

Keski-Suomen maakuntaohjelman 2003 - 2006 mukaan vuoden 2005 strateginen painopiste on *yrittäjyyden edistäminen paikkakunnittain*. Työskentelytapa on positiivisten kokemusten jakaminen yhteisöjen kesken ja toinen toiselta oppiminen. Avainasemassa ovat paikkakuntien aktiiviset ihmiset Kokemusten jakamisen ja vuorovaikutteisen oppimisen kautta paikkakunnat ja sitä kautta koko maakunta kehittyvät yrittäjyysmaakunnaksi. Yrittäjyyden edistämiseksi maakunnassa on allekirjoitettu Y4-yhteistyösopimus (Yrittäjyys Ylös Yhteiskunnassa Yhteistyöllä).

Yrittäjyyden edistämisen keskeisiä toimenpiteitä vuonna 2005 ovat:

- kasvuhakuisten pk-yritysten kehittäminen ja verkottuminen
- klustereiden vahvistaminen
- yritysten tuottavuuden parantaminen
- liiketoimintaosaamisen vahvistaminen
- uuden yritystoiminnan aktivointi
- yritysten kansainvälisyyden lisääminen
- Y4 -strategian toteuttaminen (Yrittäjyys Ylös Yhteiskunnassa Yhteistyöllä)
- maaseutuelinkeinojen kehittäminen
- palveluyrittäjyyteen kannustaminen itsensä työllistäjänä
- teknologiastrategian toteuttaminen

Yrittäjyyden edistäminen ja toimivien yritysten kasvattaminen, sukupolvenvaihdokset ja sosiaalinen yrittäjyys ovat yritystoimintaan liittyvien toimijoiden yhteinen haaste. Vuoden 2005 visio on pk-yritysten kasvu, kannattavuus, kilpailukyky ja kansainvälistyminen.

Vuoden 2005 aikana vakiinnutetaan hankkeiden yrittäjyysarviointi, ns. Y4-arviointi. Se tarkoittaa, että kaikista merkittävistä hankkeista, myös muista kuin yrittäjyys Hankkeista, tehdään arvio hankkeen vaikutuksista yrittäjyyteen. Y4-arvioinnista pyritään luomaan valtakunnallinen toimintamalli.

Yritysrahoituksen suuntaamisessa kiinnitetään erityistä huomiota alkaviin ja kasvaviin yrityksiin. *Alkavista yrityksistä* nostetaan etusijalle teolliset ja uuden teknologian yritykset sekä palvelualan yritykset ml. sosiaali- ja terveysala. Myös innovaatiotoimintaa pyritään tukemaan. *Kasvavissa yrityksissä* rahoitusta suunnataan erityisesti verkostoitumiseen ja uuden teknologian hyödyntämiseen. Rahoituksen kohteena voivat olla myös klusterit, ympäristö-/laatu järjestelmät, ympäristöteknologiahankeet, kansainvälistyminen, liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen, omistaja-/sukupolven vaihdokset sekä sosiaalialan yrittäjyys. Pk-yrityksiä aktivoidaan kasvamaan TE-keskuksen, Finnvera Oyj:n, Tekes'in ja Finpron yhteistyönä, jotka tutkivat kasvuhaluikkaiden yritysten mahdollisuuksia kasvaa ja kansainvälistyä kannattavasti. Myös kehittämisyritykset osallistuvat monipuolisesti kasvuyrittäjyyden ja kansainvälistymisen edistämiseen. Keski-Suomen TRIO-kehittämishjelma on teollisten pk-yritysten kasvuohjelma. Pk-yritysten innovaatiotoiminnalla ja teknologian siirtopalveluilla tuetaan yritysten tuotekehitystä ja valmistavuusteknologioiden leviämistä ja käyttöönottoa maakunnassa. Kansainvälistyville yrityksille tarjotaan tieto- ja neuvontapalveluja, kansainvälistymisvalmiuksien kehittämistä sekä liikeyhteys- ja markkinointipalveluja hyödyntäen kehittämisyrityksien ja WFA:n kansainvälisiä yhteysverkostoja.

Lisäksi maakunnassa vahvistetaan seudullista kehitysyhtiöverkostoa, kehitetään oppimispaikkaverkostoa, jatketaan Yrittäjyys Ylös Yhteiskunnassa Yhteistyöllä -hankekokonaisuutta ja otetaan huomioon elinkeinoelämän toiveet maakuntakaavatyössä.

4.2 Osaamisen vahvistaminen

Maakunnan kilpailukyky ja alueellinen kehitys edellyttävät jatkuvaa osaamisen vahvistamista. Keski-Suomi on *koulutukseen erikoistunut* kasvatuksen ja sivistyksen maakunta. Tehdessään esityksiä toimintojen alueellistamisesta maakunnan toimijat ovat nostaneet esiin Keski-Suomen vahvan koulutuksen maakunnallisine toimijoineen. Tämän tulee myös näkyä koulutustarjonnassa ja sen kehityksessä. Maakunnassa tehdään ennakointi- ja kehittämistyötä perustaksi työvoima- ja ammattirakenteen muutosten hallinnalle. Koulutuksen sisältöjä, tutkintoja ja koulutusohjelmia uudistetaan. Yhteyksiä työelämän ja koulutuksen välillä vahvistetaan. Seudullisia osaamis- ja innovaatioverkostoja vahvistetaan Keski-Suomen *oppimispaikkaverkosto* –hankkeen avulla. Samalla seuduille laaditaan omat osaamisohjelmat. Korkeakouluopetusta kehitetään alueellisesti maakunnallisen strategian mukaisesti.

Osaavan työvoiman turvaaminen on maakunnan perustavoitteita. Koulutustason nostaminen edellyttää korkeakouluopetuksen vahvistamista, suoritettujen ammattitutkintojen määrän lisäämistä sekä ammatti- ja työvoimarakenteiden muutosten huomioimista. Koulutuksen läpäisyyn ja syrjäytymiseen liittyviin haasteisiin tulee vastata. *Aikuiskoulutusta kehitetään* koko maakunnassa tavoitteena ammatillisen osaamistason nostaminen sekä oikean ja riittävän tarjonnan turvaaminen seuduille. Aikuiskoulutuksen alueellisen toimenpideohjelman pohjalta laaditaan maakunnallinen aikuiskoulutuksen kehittämisohjelma. Aikuisille kehitetään työssä ja työn ohessa opiskeluun sopivia koulutusmalleja ja edistetään väylien avaamista aikuisten korkeakouluopintoihin. Uusi haaste ja hankekokonaisuus on oppimisvaikeuksiin liittyvä tuki- ja palvelutoiminta eri koulutusasteilla (nuoriso/aikuiskoulutus). *Yrittäjyyden ja*

liiketoiminnallisen osaamisen perustaa vahvistetaan eri koulutusasteilla. Uusilla koulutusmuodoilla ja -sällöillä vaikutetaan yritysten kasvuun, uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin sekä yrittäjyyden ja liiketoiminnan valmiuksiin.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistetaan, tutkimus- ja kehittämisresursseja lisätään, samoin kansainvälistä yhteistyötä. Seutujen ja pienyritysten innovaatiotoimintaa lisätään välittämällä ja soveltamalla osaamista ja innovaatioita oppimispaikkaverkoston kautta Jyväskylän seudun vahvaa kehittämispotentiaalia hyödyntäen. Maakunnan avainalojen osaamisen ja tutkimuksen tasoa nostetaan mm osaamis- ja aluekeskusohjelmalla painopisteinä paperiteknologia, ICT- ala (ml. media-ala), ympäristö- ja energia-ala, hyvinvointiteknologia sekä nanoteknologia. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään ja yritysten kanssa työelämälähtöisyyden ja yrittäjyyden vahvistamiseksi.

Yleissivistävä koulutus on osaamisen vahvistamisen perusta. Toisen asteen koulutuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä kaksoistutkintojen kehittämiseksi ja niiden määrän lisäämiseksi. Myös oppilaitosverkostoa ja opetusta kehitetään. Alueellisesti tasa-arvoinen ja laadukas koulutus voidaan taata vain sillä, että päteviä opettajia on riittävästi. Siksi opetustyön vetovoimaisuudesta on huolehdittava. Koulutusta koskevia käytännön toimia suunniteltaessa on myös otettava huomioon opettajien rekrytointi ja koulutuksen markkinointi. Oppilaitosverkoston kehittäminen on osa maakunnan kehittämisstrategiaa. Koulutuksen järjestäjien näkemyksiä koulutuspolitiikasta ja aluekehittämisestä halutaan tukea.

4.3 Työllisyyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Keski-Suomen työllisyysaste oli vuoden 2003 lopussa 62,5 prosenttia ja työttömyysaste työnvälitystilaston mukaan 14,3 prosenttia. Maakunnan työllisyysaste on ollut pitkään selvästi koko maan keskimääräistä työllisyysastetta matalampi ja toisaalta maakunnan työttömyysaste on ollut koko maan työttömyysastetta korkeampi.

Suunnittelujaksolla *rakenteellisen työttömyyden alentaminen* on työllisyyden hoidon keskeisin tavoite. Toimenpiteet kohdentuvat koko maakuntaan. Toimenpiteiden painotuksessa kuitenkin huomioidaan se, että työttömyys on keskittymässä Jyväskylän

seutukunnalle. Tilastojen mukaan työttömistä työnhakijoista yli puolet, nuorista lähes kaksi kolmasosaa ja korkeakoulutetuista työttömistä neljä viidesosaa on Jyväskylän seutukunnalta. Sen vuoksi mm. aikuiskoulutusta suunnataan alueelle enenevässä määrin.

Keski-Suomen työmarkkinoiden keskeinen ongelma on edelleen korkea rakenteellinen työttömyys ja siihen liittyvä pitkäaikaistyöttömyys ja yhteiskunnallisen syrjäytymisen voimistuminen, lisäksi väestön ja työvoiman ikääntyminen sekä alueellisen kehityksen uhkakuvat. Merkittävä ongelma on edelleen avointen

työmarkkinoiden työpaikkojen vähäisyys suhteessa työttömien määrään. Ammatillisia ja alueellisia työvoiman saantiongelmia esiintyy ajoittain.

Keski-Suomen työllisyyden perusta on pitkään ollut teollisuudessa, mutta teollisuuden työllisyyden ei odoteta lisääntyvän. Päinvastoin merkittävimpien työllisyyden vähennysten odotetaan kohdistuvan teollisuuteen ja maatalouteen. Maakunnan kannalta merkittävimmin työllisyyttä lisääviä toimialoja ovat liike-elämää palveleva toiminta, kuntien palvelut (sosiaali- ja terveystalot, koulutus), kauppa sekä talonrakentaminen. (ETL:n työllisyysennuste 12/2003).

Työllisyyden edistämiseksi kehitetään työorganisaatioita yritysten kilpailukyvyn turvaamiseksi sekä henkilöstön työssä jaksamisen ja työkyvyn ylläpidon parantamiseksi sekä kohdennetaan koulutusta ja tukitoimenpiteitä kaikkiin ikäryhmiin. Työvoimapolitiisilla työllistämistoimenpiteillä ennaltaehkäistään pitkäaikaistyöttömyyttä sekä vähennetään sitä yksilöllisten toimenpiteiden avulla. Samoin vähennetään alle 30-vuotiaiden työttömyyttä sekä edistetään sosiaalista yritystoimintaa.

Työelämäyhteyksien vahvistamiseen kaikilla koulutusasteilla kiinnitetään erityistä huomiota. Työhön tulisi päästä kiinni mahdollisimman nopeasti koulutuksen jälkeen. Työelämän rakennemuutoksiin vastataan muunto-, jatko- ja oppisopimuskoulutuksen avulla sekä opetushenkilöstöä kehittämällä. Huolehditaan työvoimakoulutuksen kytkeytymisestä työelämän tarpeisiin. Erityisesti yrityksissä jo olevan työ-

voiman osaamista edistetään hyödyntämällä yritysten ja tutkimus- ja koulutusyksiköiden välistä asiantuntijavaihtoa sekä erilaista koulutusyhteistyötä.

Yritysten ammattitaitoisen työvoiman saanti turvataan seudullista ennakointia hyödyntäen ja eri tahojen laaja-alaisella yhteistyöllä. Yrittäjyyttä edistetään koulutuksella, neuvonnalla ja soveltuvilla tukitoimilla.

Pitkään työmarkkinoilta poissa olleiden pääsyä työelämään tuetaan ohjauksellisten työnhaku- ja -valmennuspalvelujen ja työkykyä sekä osaamista parantavien koulutus- ja työllistämistoimenpiteiden avulla. Työllistämisen tukitoimet ovat entistä enemmän räätälöityjä ratkaisuja ja usein pitkäkestoisia. Vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien työnhakijoiden työllisyyden edistämiseksi ja rakenteellisen työttömyyden purkamiseksi perustetaan maakuntaan lisää työvoiman palvelukeskuksia.

Toteuttamissuunnitelma painottuu työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseen ja osaavan työvoiman saannin turvaamiseen yrityksille, uusien työpaikkojen luomiseen sekä olemassa olevien yritysten henkilöstön kehittämiseen ja työssä jaksamiseen. Suunnitelman mukaan työmarkkinoiden toimivuutta parannetaan ennakointia hyödyntämällä sekä uusia toimintatapoja kehittämällä työttömien työllistyvyyden parantamiseksi. Yhteistyössä yritysten, kolmannen sektorin ja eri viranomaisien kanssa kehitetään ja toteutetaan työelämälähtöisiä toimenpiteitä, jotka johtavat työttömien työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

4.4 Maatilatalouden rakenteen ja maaseutuelinkeinojen kehittäminen

Keski-Suomen maakunta jakautuu tarpeiltaan erilaisiin alueisiin: kaupunkeihin, kaupunkien läheiseen maaseutuun, ydinmaaseutuun ja harvaan asuttuun maaseutuun. Mm. maaseudun palvelut, liikenneyhteydet, tiestön kunto ja elinkeinollinen toiminta heikenevät. Alueellisen erikoistumisen myötä Keski-Suomi jakautuu monimuotoisiin elinkeinotoiminnan alueisiin, joilla maatalouden ja yrittäjyyden painopisteet vaihtelevat kunnittain. Jalostus- ja pienteollisuustoiminta, metsätalous ja matkailu ovat yleisimpiä erikoistumisvaihtoehtoja. Harvaan asutun ja ydinmaaseudun kehittämisen mahdollisuudet pyritään turvaamaan tasavertaisesti muiden alueiden kanssa.

Keski-Suomessa on noin 3 600 tukeen oikeutettua maatilaa. Keskimääräisellä keskisuomalaisella tilalla on 25,8 hehtaaria viljeltyä peltoa ja 65,5 hehtaaria metsää. Tilat ovat monitoimitiloja, joiden tulonmuo-

dostuksessa korostuu metsätalouden sekä muiden maatalouden ulkopuolisten tulonlähteiden merkitys. Alueellinen erikoistuminen on alkanut: nautakarjatalous on keskittymässä pohjoiseen Keski-Suomeen ja kasvinviljely eteläiseen Keski-Suomeen. Yhtenä haasteena maataloudessa on sukupolvenvaihdosten toteuttaminen.

Keski-Suomessa on mittavat metsävarat. Keski-Suomen metsien kokonaispuuston tilavuus on 171 miljoonaa kuutiota eli noin 120 kuutiometriä/hehtaari. Puuston määrä on kasvanut, sillä metsien kasvu (n. 7,4 miljoonaa kuutiota vuodessa) on jo pitkään ollut noin 20 prosenttia poistumaa suurempi.

Keski-Suomen metsien hyödyntämisen aste on ollut korkea. Metsäohjelman kestävästä 6,1 milj./v hakkuutavoitteesta on vuosina toteutunut noin 92

prosenttia. Keski-Suomen metsien hakkuita voidaan kestävästi lisätä puoli miljoonaa kuutiota vuodessa. Etenkin mäntykuidun hakkuita tulisi edelleen lisätä.

Keski-Suomessa on myös vahva metsäklusteri. Vahvan metsäteollisuuden lisäksi maakunnassa on paljon metsäteollisuuden koneita ja laitteita valmistavaa teollisuutta sekä alan koulutusta ja tutkimusta. Pienimuotoisella mekaanisella puunjalostuksella on tärkeä merkitys erityisesti maaseutualueilla. Metsäsektori työllistää maakunnassa n. 10 000 ihmistä. Myös metsätalouden rahavirrat ovat suuret: yksityismetsien hakkuutulot ovat vuosittain noin 160 miljoonaa euroa ja metsäsektorin palkansaajakorvaukset noin 340 miljoonaa euroa vuodessa.

Kehittämisen haasteina ovat kasvavien maatalojen työvoiman tarpeet ja toisaalta työpaikkojen turvaaminen yleisesti maaseudulla. Maaseudun positiivinen työpaikkakehitys edellyttää vahvoja alue- ja elinkeinopoliittisia toimia. Maaseudun ympäristöstä ja viihtyvyydestä huolehtiminen sekä maaseudun vetovoimaisuuden lisääminen asumis- ja yrittämisympäristönä korostuvat tulevaisuudessa. Maaseudun ja kylien kehittämistä sekä elinvoimaisuutta vahvistamaan on laadittu Keski-Suomen Kyläohjelma, jossa korostuvat mm. yhteistyön lisääminen ja maaseudun palvelurakenteiden kehittäminen.

Keski-Suomen kalavedet tarjoavat mahdollisuuksia monipuolisen kalatalouden harjoittamiseen. Vesi-viljely ja kalastusmatkailu ovat Keski-Suomessa merkittäviä kalatalouden toimialoja. Kalatalouden kannattavuuden, rakenteen ja toimintaedellytysten parantamista tuetaan KOR:n rahoituksella. Alan yritysyrityksen kehittäminen kannattavammaksi vaatii esim. kalan tuotekehityksen ja jatkojalostuksen ja yritysten yhteistyön kehittämistä. Alan sosiaalista pääomaa voidaan vahvistaa kalastusalueiden toimintaa kehittämällä. KORista rahoitettavia hankkeita ovat mm. valintajalostusohjelman kehittäminen ruokakalaksi kasvatettavan siian ominaisuuksien parantamiseksi (329 000 euroa). Hankkeessa selvitetään eri tuotelaatu- ja tuotanto-ominaisuuksien geneettiset tunnusluvut ja arvioidaan ominaisuuksien taloudellista merkitystä. Työn tuloksena siian ruokalatuotannon kannattavuus paranee ja yritysten menestymismahdollisuudet vahvistuvat. Lisäksi tehostetaan muikkukantojen kestävä käyttöä. Hankkeen tarkoituksena on ammattikalastuksen toimintaedellytysten ja kannattavuuden parantaminen alueellisen kokonaisresurssin käytön ohjauksella (170 990 euroa). Kalastuksen uudenaikaisella kohdentamisella pyritään tasaamaan kokonaisresurssin vaihtelua, josta hyöttyy koko elintarvikeketju.

Pienimuotoinen elintarvikkeiden jatkojalostus on kehittyvä toimiala maakunnassa. Sen tukemiseksi on laadittu pk-elintarvikealan teemaohjelma, jonka painopistealueina on lähiruokaketjujen kehittäminen,

tuotekehityksen ja markkinoinnin vahvistaminen, liiketoimintalähtöisen yrittäjyyden edistäminen ja laadun hallinta.

Luontoarvoihin perustuva matkailu ja muu luonnon ja luonnosta saatavien raaka-aineiden moniarvoinen hyödyntäminen on lisääntynyt. Maaseutumatkailun teemaohjelma tukee tämän sektorin kehittymistä. Maaseutumatkailun tavoitteena on käyttöasteen nostaminen, palvelutarjonnan monipuolistaminen ja laadun parantaminen.

Valtakunnallisena trendinä on alihankinta- ja osavalmistustehtävien kasvu. Teollisuusyritykset ulkoistavat toimintojaan, jolloin myös maaseutuyritykset voivat päästä alihankintaverkon osaksi. Monipuolistuvat maaseutuelinkeinot ja maatalojen liitännäiselinkeinotoiminta tasaavat omalta osaltaan työpaikkakäynnän kasvua, paikoin on jo pulaa osaavista työntekijöistä.

4.5 Infrastruktuurin parantaminen

Infrastruktuurin merkittävimmät parantamishankkeet edellyttävät valtakunnallista rahoitusta. Ne ovat esityksiä valtion tulo- ja menoarvioon. Maakunnallisesti ratkaistavat tie- ja ympäristökohteet toteutetaan joko EU-osarahoitteisina hankkeina ohjelmasuorituksilla Tiehallinnon ja Ympäristökeskuksen kanssa tai organisaatioiden käytössä olevin omin kansallisin resurssein. Lista maakunnan kärkihankkeina toteutettavista kohteista ja rahoitusesityksistä on toteuttamissuunnitelman liitteenä.

Aluerakenne. Maakunnan aluerakenteen tavoitteet noudattavat maakuntasuunnitelman painotuksia. Vahva maakuntakeskus, Ääneseudun ja Jämsänjokilaakson teollisuusseudut muodostavat maakunnan ydinvyöhykkeen, muut seutukeskukset ja kuntakeskukset palvelukeskusverkoston. Asuin- ja työpaikka-alueiden vetovoimaisuutta kehitetään edelleen.

Toimiva aluerakenteen kehittäminen tapahtuu maankäytön suunnittelijoiden yhteistyönä. Tuloksellisessa suunnittelussa ovat mukana mm. tiivis yhdyskuntarakenne, luonnon virkistyskäytön mahdollisuudet sekä väestön eri ominaispiirteet tunnistava hallittu väestökehitys. Tavoitteena on taloudellinen yhdyskuntarakenne ja nykyisten rakenteiden tehokas hyödyntäminen. Elinkeinoelämän kehittymiselle luodaan edellytyksiä osuvalla aluesuunnittelulla.

Liikenneyhteyksien kehittäminen. Maakunnan kilpailukyvyyn kannalta elintärkeitä ovat valtakunnalliset yhteydet satamiin ja suurimpiin kasvukeskuksiin. Kansalliset ja kansainväliset lentoyhteydet edellyttävät kehittämistä.

Maakunnan kärkihanke on VT 4:n parantaminen moottoritiejaksoksi välillä Lusi - Jyväskylä - Äänekoski. Vaasan valtatie (vt 18) puuttuvan osuuden rakentamista kiirehdytään. Muulla päätieverkolla toteutetaan liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta parantavia paikallisia toimia ja ohituskaistaratkaisuja. Taajamien liikennejärjestelyjä kehitetään mm. rakentamalla kevytliikenneväyliä koulu- ja työpaikkaliikennöintiä varten.

Rataverkon parantamiseksi kiireellisimpiä rakentamiskohteita ovat Jyväskylän – Oriveden rataosan geometrian parantaminen sekä Jyväskylä – Pieksämäki –välin junaliikenteen nopeuttaminen. Äänekoski – Haapajärvi –rataosan kevyeen kunnostukseen pyritään löytämään ratkaisu.

Uudet lentoyhteydet Ouluun ja ulkomaisille avainreiteille Tukholmaan ja Kööpenhaminaan pyritään avaamaan. Jyväskylän lentoasemasta kehitetään rahtiliikenteen solmu.

Koko maakunnan saattaminen tietoliikenteessä laajakaistayhteyksien piiriin toteutetaan suunnittelukaudella.

Ympäristö. Ympäristönäkökulma otetaan huomioon aluekehitystyössä ja erilaisissa kehittämishankkeissa. Tämä merkitsee ympäristön suojelua ja hoitoa, ympäristöinfrastruktuurin ylläpitoa, uudistamista ja kehittämistä, vesihuollon kehittämistä sekä luonto- ja kulttuuriympäristöarvojen suojelua ja kestävää hyödyntämistä elinkeinotoimintojen yhteydessä.

Tuetaan lisäresurssien saamista maankäytön suunnitteluun. Tavoitteena on kestävä ja eheytyvä yhdyskuntarakenne. Rantojen kaavoitusta edistetään tavoitteena saada maakunnan ranta-alueet kokonaisuudessaan kaavoituksen piiriin.

Kunnat vastaavat alueellaan asuntotoimesta. Tavoitteena on, että kaavalliset valmiudet vastaavat asuntorakentamisen tarpeita. Kaavoituksen ohjauksessa tavoitteena on viihtyisät, monipuoliset ja virikkeiset asuinympäristöt.

Luonto- ja kulttuuriarvot otetaan huomioon aluekehitystyössä. Toteutetaan luonnonsuojelualueiden verkosto. Kohteille laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelmat. Osa alueista palvelee yleisen virkistyskäytön lisäksi yritystoimintaa luonto-, erä- ja maatilamatkailun kautta. Maakunnan kulttuuriympäristöohjelma valmistuu. Se on pohja yksittäisten kohteiden ja kuntakohtaiselle hoidon ja käytön suunnittelulle ja toteuttamiselle. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä edistetään yleissuunnittelulla.

Ympäristöpolitiikan toteuttaminen on osa aluekehitystyötä. Ympäristöministeriön aluekehittämisen strategia alueellistetaan. EU:n aluekehitysvaroja suunnataan erityisesti suuriin ja merkittäviin ympäristöhankkeisiin, joilla saavutetaan ympäristöllisiä etuja useampien kuntien alueilla. Tällaisia ovat mm. suuret vesihuoltohankkeet, ympäristöinfrastruktuurin ylläpito- ja uudistamishankkeet, kuten jätevedenpuhdistamot, siirtoviemärit ja jätteidenkäsittelylaitokset sekä luonnonsuojeluverkoston kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvät hankkeet, kuten luontokeskus Leivonmäen kansallispuistossa. Maaseudun asuttuna säilyttämistä edistetään EU-hankkeita kohdentamalla.

Energia. Energian saatavuuden ja jakelun häiriötömyys turvataan koko maakunnassa. Energiahuollon omavaraisuutta ja uusiutuvien energialähteiden osuutta maakunnan energiantuotannossa lisätään.

4.6 Hyvinvoinnin palvelurakenteen ja alan liiketoiminnan kehittäminen

Keski-Suomi haluaa profiloitua väestönsä hyvinvointiin edistäjänä. Keski-Suomen väestön ikääntyminen on haaste alan kehittämiselle. Toisaalta ikääntyneet ovat huomattavasti toimintakykyisempiä kuin ennen. Toimivat hyvinvointipalvelut ovat myös tärkeä kilpailutekijä asumispaikkaa valittaessa.

Palveluverkosto ja palvelujen saatavuus. Hyvinvointialan palvelut tuotetaan pääosin julkisella sektorilla myös suunnittelukaudella. Palveluiden saatavuutta täydennetään tiivistämällä ja verkottamalla yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita sekä vapaaehtoistyötä. Alan julkinen palvelutuotanto ketjutetaan hoivan ja hoidon tarpeen mukaisesti. Verkottumista tukevat nykyisen terveydenhuollon aluetietojärjestelmän jatkokehittäminen sekä kehitteillä olevan sosiaalihuollon tietojärjestelmän toteuttaminen. Kuntien ja kuntayhtymien palvelutuotannon lisäksi maakunnassa toimii yksityisiä palvelujen tuottajia. Järjestöjen merkitys kasvaa kansalaisten osallistumisfoorumina ja palvelutarpeiden esille tuojana, mutta yhä useammin myös hyvinvointialan palveluiden tuottajana.

Sosiaali- ja terveyspalvelut edustavat kuntien menotaloudesta nykyisellään noin puolta, joten kunnallisuus asettaa paineita kuntien ja alan muiden toimijoiden yhteistyön lisäämiselle, toimintojen verkottamiselle ja tehostamiselle.

Keski-Suomessa toimii maakunnallinen sosiaalialan osaamiskeskus. Jyväskylän seudun aluekeskusohjelmassa hyvinvointiteknologian ja -teollisuuden kehittämisellä on keskeinen rooli.

Hyvinvointi-innovaatioiden jalostaminen liiketoiminnaksi. Keski-Suomen hyvinvointiosaamisen vahvuudet liittyvät terveyteen, liikuntaan, kuntoutukseen ja niihin liittyvään tutkimukseen. Erityisosaamisalueita ovat ihmisten vanhenemiseen liittyvä tutkimus, vammaistutkimus ja siihen liittyvä teknologinen osaaminen, terveystieteiden tutkimus ja terveyden edistämisen tutkimusyksikkö, työelämä- ja työkykyisyystutkimus, kilpa- ja huippu-urheilun tutkimus, liikuntamatkailu ja erityisliikuntamatkailu, alaan liittyvä mesoterapia sekä sosiaali- ja terveysalan tietojärjestelmien kehittäminen.

Hyvinvointiteknologian kehittämisellä on konkreettiset vaikutukset erityisesti maakunnan keskuseudulla, mutta vaikutusten ulottamiseksi koko maakuntaan työskennellään määrätietoisesti. Hyvinvointiteknologian ydinalueita ovat liikunta- ja terveystieteellinen osaaminen sekä psykologian ja luonnontieteiden tutkimus ja koulutus, ihmisen toimintakyvyn mit-

taamiseen ja edistämiseen liittyvät teknologiat ja niitä tukevat ICT-sovellukset sekä ihmisen ja teknologian vuorovaikutuksen osaaminen.

Osaavan työvoiman saatavuus. Osaavan työvoiman saatavuus on maakunnan menestyksen avainkysymys. Sitä turvaavat koulutusjärjestelmän toimivuus, työvoiman alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus, työelämän vetovoimaisuus sekä koulutuksen ja työelämän kansainvälistyminen. Sosiaali- ja terveysalalla opintojen keskeytyminen on ollut muita aloja vähäisempää, mutta alan koulutuksen suorittaneiden työllistyminen Keski-Suomeen ei ole kaikilta osin onnistunut toivotulla tavalla.

Keski-Suomen työelämän muutos- ja koulutustarveennusteen perusteella Keski-Suomen hyvinvointipalveluihin tarvitaan vuoteen 2010 mennessä 5200 – 5900 uutta työntekijää. Suuri osa uuden työvoiman tarpeesta on katettava alueella järjestettävällä koulutuksella. Myös monipuolista lisä- ja täydennyskoulutusta tarvitaan hyvinvointialan toimijoiden osaamisen uudistamiseksi ja ajan tasalla pitämiseksi. Koulutusta on tarpeen kehittää erityisesti työelämän tulevista osaamistarpeista lähtien. Yhteistyötä palvelujen tuottajien kesken on lisättävä ja alan toimintakäytänteitä kehitettävä, jotta varmuudella voidaan tarjota mielenkiintoisia ja monipuolisia työtehtäviä tulevaisuuden osaajille. Kattavalla palvelutarjonnalla ja vetovoimaisilla asuinympäristöillä vaikutetaan väestön sijoittumiseen maakunnan eri osiin ja samalla turvataan työvoiman maakunnallista saatavuutta.

4.7 Kulttuuri ja maakunnan vetovoimaisuus

Keski-Suomessa halutaan nähdä kulttuuri ja taide innovaatioiden lähteenä sekä tärkeänä menestystekijänä. Kulttuuri, taide ja liikunta rakentavat keskeisesti maakunnan itseymmärrystä ja vetovoimaisuutta. Kulttuuri, hyvinvointi, luovuus ja innovatiivisuus takaavat niin yksittäisille asukkailla kuin elinkeinoelämällekin virikkeellisen elin- ja toimintaympäristön.

Sosiaalista pääomaa kartuttavat yksittäiset toimijat, kuten taiteilijat, erilaiset voittoa tavoittelemattomat organisaatiot ja instituutiot, esimerkiksi festivaaliyhdistykset, sekä kulttuurin uusintamisesta, peruspalveluista ja toimintaedellytyksistä huolehtivat tahot, kuten kulttuuritoimi ja alueellinen taidetoimikunta sekä alan koulutusorganisaatiot.

Tätä luovan klusterin laajaa perustaa täydentävät kaupalliset luovan toiminnan harjoittajat ja organisaatiot sekä ohjaavat kehitysorganisaatiot. Kulttuuripohjainen yrittäjyys kanavoi ja tehostaa luovan toimialatyön muodossa sekä itseisarvoisesti kulttuuristen että taloudellisesti hyödynnettävien innovaatioiden ja merkitysten tuottamista.

Keski-Suomessa luovan klusterin perusta on laaja ja luovan yrittämisen mahdollisuudet ovat rajoituksia huomattavasti suuremmat. Mm. digitaalisen sisällöntuotannon, taideosaamisen ja tapahtumaosaamisen kentillä on lupaavia voimavaroja, joita voidaan toimialatyön kautta kanavoida tehostetummin ammatinharjoittamisen ja kannattavan yritystoiminnan suunnissa. Lisäksi kulttuuriyrittäjyyden kaltaista toimintaa harjoitetaan käsi- ja pienteollisuuden, käsi- ja taideteollisuuden sekä graafisen alan ja viestinnän toimialoilla.

Merkittävin kulttuurin hankekokonaisuus on luovan toiminnan kehittäminen. Luovan toiminnan foorumi käynnistyi vuoden 2004 aikana ja se jatkuu koko suunnitelmakauden. Toiminnassa keskitytään kulttuuriympäristöjen kehittämiseen sekä uusien viestintätekniologioiden ja innovaatioiden hyödyntäminen sisältötuotannossa. Hankkeilla kootaan yhteen kulttuurin ja taiteen toimijoita ja lisätään koko maakunnan vetovoimaisuutta. Prosessissa on mukana kulttuurialan yrittäjiä, yksityisiä ja julkisia kehittämiskumppaneita sekä kulttuurin koulutusorganisaatioita. Luovaa toimialaa kehitetään foorumin lisäksi erillisellä LINKO-hankkeella, joka tarjoaa räätälöityä liiketoimintaosaamista luovalle toimialalle sekä toimialan kärkiyrityksille, tähdäten yritysten hallittuun kasvuun. Liiketoimintaosaamisen yhteydessä keskeisiä kehittämisen kohteita ovat asiakaslähtöisen

prosessiajattelun lisäksi osaajien välinen yhteistyö, markkinointi- ja tuottajarakenne ja näiden väliset verkostot sekä juridinen, tekijänoikeuksiin liittyvä osaaminen.

Monelta kannalta tärkeä yksittäinen EU-hanke on vuosina 2005-2006 toteutettava Tanssisali Lutakon rakennuksen peruskorjaus, joka mahdollistaa kaupunkikuvallisesti arvokkaan mutta purkutuomion jo saaneen entisen leipomorakennuksen säilyttämisen ja tarjoaa kunnostuksensa myötä hyvät toimintatilat valtakunnallisestikin maineikkaalle Jelmun rock-klubille, useille harrastajateattereille, kuvataiteilijoille ja huumeidenvastaiselle nuorisotyölle. Rakennuksen peruskorjauskonsepti mahdollistaa jatkossa poikki-taiteellisen toiminnan edelleen kehittämisen.

Keski-Suomessa on kuluvan EU-ohjelmakauden alkuvuosina virinnyt kiinnostus paikalliskulttuurien kehittämiseen, mistä mm. Korpilahdella ja sen lähinaapurikunnissa toteutettavat KORENTO- ja KUMOTUS-hankkeet ovat hyviä esimerkkejä. Mielenkiintoisena uutena avauksena paikalliskulttuurin vaalimisessa, tallentamisessa ja kehittämisessä voidaan pitää Jämsän seudulla tänä vuonna käynnistettyä ja vuodet 2005-2006 jatkuvaa Virtuaalimuseo-hanketta.

Keski-Suomen maakunnan rikkaan kulttuurin ja taiteen alan toiminnan turvaaminen ja edistäminen edellyttävät aluekehitysviranomaisten sekä alueellisen sivistyshallinnon pohdittua ja hallittua työnjakoa sekä luovaan kenttään panostamista. Näin taataan lähitulevaisuudessa entistä tehokas kanavoituminen osaksi toimintakulttuuria koko maakunnassa.

4.8 Valtioneuvoston tammikuisen alueiden kehittämistä koskevan tavoitepäättöksen toimenpiteitä Keski-Suomessa

Keski-Suomen tasapainoisen ja tasapuolisen kehittämisen edistämiseksi on vuonna 2004 aloitettu nk. "seudullisen oppimispaikkaverkoston" rakentaminen. Tavoitteena on koulutuksen ja tutkimuksen parempi hyödyntäminen lähtien seutujen ja yritysten omista tarpeista. Kaikki Keski-Suomen kuusi seutukuntaa laativat kehittämissyhtiöittensä johdolla omat muutaman vuoden päähän ulottuvat osaamisohjelmansa. Ohjelmien valmistelussa ja toteuttamisessa toimii maakunnan liiton johdolla asiantuntijatiimi, joka resursoidaan maakunnan kehittämisrahalla. Tiimissä on asiantuntija Jyväskylän yliopistosta, ammattikorkeakoulusta ja ammattiopistosta sekä Jyväskylän Teknologiakeskuksesta.

Maakunnan keskeisiä tuotannollisia toimialoja (metalli, puutuoteala, elektroniikka, graafinen ja viestintä ala ja matkailu) kehitetään yritysten verkostoitumisen ja liiketoimintaosaamisen lisäämisen kautta. Osaamis- ja aluekeskusohjelmien avulla kehitetään ja vahvistetaan ympäristö-, energia-, paperinvalmistus-, ICT-, nano- ja hyvinvointiteknologian toimialoja.

Kehittämissyhtiöiden valmiuksia lisätään koulutuksen ja yhteisten toimintojen kautta, esim. yrityshautomokonsepti ja kansainvälistyminen.

Alueen veto- ja elinvoimaisuutta lisätään kehittämällä kulttuuripalveluita ja niihin liittyvää yritystoimintaa. Yrittäjyyden lisäämiseksi yleisesti on aloitettu toimenpiteitä, mm. yrittäjyyskasvatusta eri tasoilla.

Maakunnan työmarkkinoiden toimivuutta parannetaan turvaamalla työhallinnon palvelut tasapuolisesti koko maakunnan alueella. Työvoimapalvelujen rakenteellisen uudistuksen avulla pyritään vastaamaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten palvelutarpeisiin ja toisaalta parantamaan vaikeasti työllistyvien työnhakijoiden mahdollisuuksia sijoittua työmarkkinoille työkokeilun, tukityöllistämisen tai koulutustoimenpiteiden avulla. Työvoima- ja koulutustarpeiden ennakkoinnilla pyritään turvaamaan riittävä työvoiman saatavuus ja laatu koko maakunnassa. Tietotekniikan hyödyntäminen lisääntyy sekä laajakais-tayhteyksien lisääntymisen että niiden hyödyntämisen kautta.

Seudullista yhteistyötä edistetään sekä palveluiden tuottamisessa että elinkeinopolitiikassa. Maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi kehitetään perustuotannon rinnalle muita tulonlähteitä kuten bioenergian hankintaa, metsä- ja maataloustuotteiden jatkojalostusta sekä matkailua.

4.9 Toimenpiteiden kohdentuminen maakunnan sisällä

Keski-Suomen EU-kehittämisvarat jakautuvat tavoitealueittain. Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalla on käytettävissä tavoite 1-ohjelman resurssit, jotka kohdentuvat seudun oman strategian mukaisesti luonnonvaroja pitkälle jalostaviin yritysverkostoihin. EU:n alue- ja rakennepolitiikan lisäksi pohjoisen Keski-Suomeen kohdentuu merkittävästi kansallisia kehittämisresursseja mm. kuntien palvelutuotannon parantamiseen. Alueen kunnat ovat mukana myös maakunnallisissa hankkeissa.

Tavoite 2 –ohjelman voimavarat kohdentuvat alueen kunnissa päätettyjen erikoistumisvalintojen mukaan. Tavoitteena on saada aikaan kuntien kilpailuetua vahvistavia investointeja ja osaamishankkeita. Strateginen valinta mahdollistaa kaikkien tavoitealueiden seutujen ja kuntien pääsemisen osalliseksi EU:n alue- ja rakennepolitiikan voimavaroista.

Tavoite 2 –alueella ovat käytössä myös työllisyyttä ja osaamista tukevan tavoite 3-ohjelman mahdolli-

suudet, jotka jakaantuvat maakuntaan hankkeiden valintakriteerien mukaan. Tavoite 2 –alueella sovelletaan lisäksi alueellista maaseutuohjelmaa (ALMA), jonka resurssit kohdentuvat maaseutualueiden kehittämiseen sekä kalatalouden rakenneohjelmaa (KOR).

Kaikki EU-ohjelmista rahoitusta saaneet hankkeet raportoidaan kaksi kertaa vuodessa ÄMYRI-lehdessä.

Kansallisin kehittämistoimin rahoitettavaksi esitetään Keski-Suomesta valtion tulo- ja menoarvioon hankkeita, joiden rahoittamiseen maakunnan omat voimavarat eivät riitä. Hankkeet ovat isoja liikenne- ja ympäristöinvestointeja, maakunnan osaamisverkoston vaikuttavuutta vahvistavia koulutushankkeita sekä kansallisiin kehittämisohjelmiin sisältyviä ja seudullista yhteistoimintaa tukevia hankkeita. Aluekehittämisvaroin osallistutaan aluekeskus- ja osaamis-keskusohjelmien toteuttamiseen.

4.10 Erityisohjelmien osuus maakuntaohjelman toteutuksessa

Jyväskylän seudun osaamiskeskusohjelman tavoitteena on 14 000 työpaikan säilyttäminen ja 2 600 uuden työpaikan synnyttäminen sekä noin 130 uuden teknologiayrityksen perustaminen.

Valtioneuvoston vahvistamat osaamisalat ovat informaatioteknologia, paperinvalmistuksen hallinta, ympäristö- ja energiateknologia sekä nanoteknologia paperinvalmistuksen hallinnan sekä ympäristö- ja energiateknologian aloilla. Ohjelman painopisteinä ovat yritysverkostojen kehittäminen, kansainvälistyminen sekä osaamiskeskustoiminnan levittäminen maakuntaan.

Keski-Suomen liitto on rahoittanut Jyväskylän seudun osaamiskeskusohjelmaa maakunnan kehittämisrahalla (perusrahoitus n. 500.000 euroa/vuosi) sekä EU:n tavoite 2- ohjelman rahoituksella (yrityshankkeet n. 200.000 – 300.000 euroa/vuosi). Länsi-Suomen lääninhallitus on rahoittanut osaamiskeskusohjelman yliopiston hankkeita tavoite 2 –ohjelmasta n. 200.000 eurolla/vuosi.

Jyväskylän seudun osaamiskeskusohjelma on toiminut lisärahoitusvälineenä mm. Tekesin hankkeissa, joten rahoituksella on ollut suuri laskennallinen vipuvaikutus. Vuoden 2005 toiminnassa lisärahoituskanavana toimiminen tulee poistumaan. Osken kautta rahoitetaan jatkossa yritysten, tutkimuslaitosten ja oppilaitosten välisiä yhteisprojekteja, osken omia projekteja. Lisäksi oske voi ostaa asiantuntijapalveluita osaamiskeskusohjelman toteuttamiseksi. *Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusohjelma (Koske)* on yksi valtakunnan yhdeksästä sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Sen tehtävänä on toimia yhdyssiteenä tutkimuksen, opetuksen ja käytännön välillä. Osaamiskeskus vastaa sosiaalialan kehittämisestä. Kosken osallisuus aluekehittämistoimissa on liittynyt mm. sosiaalihuollon aluetietojärjestelmän kehittämiseen sekä tutkimusyhteistyöhön maakunnan liiton kanssa (Marita Husso: Innovaatioiden aika, Sosiaalialan tutkimus, tieto ja välittämisen taito, Jyväskylä, 2004).

Matkailun verkosto-osaamiskeskus *hyvinvointimatkailun osio (Moske)* liittyy maakuntaohjelman toteuttamiseen Keski-Suomen toimialatyön kautta (matkailu yhtenä kehittämisalana), toiseksi EU:n alue- ja rakennepoliittikan strategian toteuttamistavan kautta (matkailu mukana kuntien erikoistumisvalinnoissa) ja kolmanneksi verkostokaupunkitoiminnassa tapahtuvan terveys- ja hyvinvointiteknologian voimakkaan kehittämistyön kautta.

Elintarvikealan verkosto-osaamiskeskus ELO on elintarvikealan tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen yhteistyöverkosto, jonka toiminta-aluee-

na on koko Suomi. Osaamiskeskus vahvistaa elintarvikealan kilpailukykyä tarjoamalla sille asiantuntija-, tutkimus- ja kehittämispalveluja.

Toiminnasta vastaavat yksitoista alue-ELOa, joista jokaiselle on määritetty omat alueelliset ja valtakunnalliset vastualueet. Keski-Suomen vastuulla on erityisesti elintarvikeyritysten tiedonhankinta- ja kouluttautumismahdollisuuksien kehittäminen uutta tekniikkaa ja menetelmiä hyödyntämällä. Keski-Suomen alue-ELOn budjetti on noin 60 000 euroa/vuosi. Osaamiskeskusohjelma, Keski-Suomen liitto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu vastaavat kukin 30 prosentin osuudesta. ELOn painopisteitä ovat verkoston johtaminen, alueellisten solmukohtien toiminnan tehostaminen ja pysyvien rakenteiden aikaansaaminen.

Jyväskylän seudun aluekeskusohjelma. Jyväskylän kaupunkiseutu lähikuntineen muodostaa voimakkaasti kasvavan maakunnan keskusseudun. Alueen suurimmat teollisuuskclusterit ovat metalliteollisuus, informaatioteknologia, energiateollisuus ja ympäristöala. Uutena osaamisalueena nousee hyvinvointiteknologia.

Seudullisessa yhteistyössä Jyväskylän ympärillä erotetaan useita ”kehiä”. Vuoden 2003 loppuun asti ydin eli Jyväskylän seutu käsitti viisi kuntaa. Neljän uuden kunnan myötä 1.1.2004 seutu laajeni yhdeksän kunnan ja 161 500 asukkaan seutukunnaksi. Lisäksi yhteistyötä tehdään Suolahden kaupungin ja pohjoisen Keski-Suomen kanssa. Tämä moniulotteisuus toteutuu verkostokaupunkikonseptina, jossa kuntaryppäät voivat yhdistää voimiaan ilman, että kaikkia seudun kuntia tarvitsee saada mukaan. Saarjärven – Viitasaaren seutukunnan toimintojen kehittäminen on edennyt pitkälle ja seutustrategian laadinta on käynnissä.

Jyväskylän seudun strategia on luotu vuonna 2001. Aluekeskusohjelma täydentää osaamiskeskusohjelmaa hyvinvointiosaamisella ja -teknologialla. Hankkeiden toteutukseen on ohjattu rahoitusta tavoite 2 -ohjelmasta.

Aluekeskusohjelmaa ohjaa kunnanhallitusten ja kunnanjohtajien yhteenliittymä, jonka kokouksiin osallistuu myös maakuntajohtaja. Verkostokaupunkihanketta ohjaa verkostokaupunkifoorum ja hyvinvointiteknologiahanketta humantech-foorum. Aluekeskusohjelmaa hallinnoi Jyväskylän seudun kehittämis-yhtiö Jykes Oy. Jykes ostaa ohjelmajohtajan palvelut Jyväskylän kaupungilta ja hyvinvointiteollisuuden koordinoitipalvelut Jyväskylän Teknologiakeskus Oy:ltä. Jykesin rooli on rajattu selkeästi elinkeinopoliittikan alueelle.

Verkostokaupunkistrategian toteuttamiseen ollaan jo alkuvaiheessa tyytyväisiä. Yhteinen strategia on syntynyt ja verkosto on vahvistunut. Seuraavaksi on edessä päätösten tekeminen ja sitoutuminen yhteistyöhön käytännön tasolla. Pohjoisen Keski-Suomen yhteistyö on vielä suurelta osin selvitysvaiheessa.

Aluekeskusohjelman kärkihankkeet (Viveca, Wellness Dream Lab, Seed-rahasto ym.) ovat myös maakunnan kärkihankkeita. Sekä seudulliset että maakunnalliset painotukset ovat samansuuntaiset. Hyvinvointiteollisuuden ja -palvelujen kehittämiseen on saatu hankerahoitusta noin 10 miljoonaa euroa mm. EU:n tavoite 2 –ohjelmasta.

Jämsän seudun aluekeskusohjelma. Ohjelma-alue koostuu Jämsän seutukunnan kolmesta kunnasta sekä Längelmäestä, joka kuuluu Ylä-Pirkanmaan seutukuntaan ja Pirkanmaan maakuntaan. Jämsän seutu on yksi pienimpiä aluekeskuksia. Seudun suurin teollisuudenala on puu- ja paperiteollisuus. Kehittyvinä erikoistumisalueina ovat matkailu sekä komposiitti- ja kevytrakenneteknologia. Maaseutuvaltaisella seudulla myös maanviljelyllä on merkittävä rooli.

Seudullista yhteistyötä koordinoi Jämsän Seutukunnan Kehitys Oy (Jämsek), joka on toiminut vuodesta 1994. Jämsekin tehtävä on edistää elinkeinoelämää ja yritystoimintaa sekä vastata ohjelma-perusteisen aluepolitiikan toteuttamisesta yhdessä kuntien kanssa. Jämsän seudulla järjestetään yhteistyönä mm. koulutus (kuntayhtymä), terveydenhuolto (kuntayhtymä) ja jätehuolto (osa-yritys vuodesta 1995). Kuntien yhteinen Jämsek kiinteistöt Oy aloitti toimintansa 2003. Kuntien, kuntayhtymien ja Jämsekin tietohallinnon palveluista vastaava JamIT – Tieto Oy perustettiin vuonna 2004.

Päämääränä on seudun kehittäminen vetovoimaiseksi ja väestönsä säilyttäväksi aluekeskukseksi. Jämsän seudun aluekeskusohjelman kehittämistavoitteiksi valittiin alkuperäisessä ohjelmaesityksessä elinkeinopolitiikka, osaamisen kehittäminen sekä hyvinvointipolitiikka. Sittemmin teemoja on täydennetty seudullisten toimintamallien sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukseen kytkeytyvillä teemoilla. Seudun osaamisen kärjeksi pyritään nostamaan kevytrakenneteknologia/komposiittiala. Hankkeet kohdistuvat viidelle painopistealueelle:

- 1) yritystoiminnan kehittäminen,
- 2) koulutusjärjestelmän muokkaaminen,
- 3) hyvinvoinnin kehittämishankkeet,
- 4) seudullisten toimintamallien kehittäminen ja
- 5) maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus.

Ohjauksesta vastaa seutukunnan ja aluekeskuksen neuvottelukunta, johon kuuluu sekä kuntien johtavia luottamushenkilöitä että viranhaltijoita. Aluekeskus-

ohjelman johtoryhmä toimii seudun johtoryhmänä ja valmistelee asiat neuvottelukunnan käsiteltäviksi. Aluekeskusohjelman toteutuksesta vastaa Jämsän Seutukunnan Kehitys Oy (Jämsek).

Aluekeskusohjelma on toiminut seudullisena hankekoordinaattorina, sateenvarjona seudun kehittämiseksi. Ohjelma on myös aktivoinut seudun verkostojäseniä. Toteuttajajoukkoa tulisi edelleen laajentaa, mm. yrityksiä pitäisi saada lisää mukaan kehittämistyöhön.

Saaristo-ohjelma. Saaristoasiain neuvottelukunta ja sen asettama laajapohjainen saaristo-ohjelman ohjausryhmä valmistelivat valtioneuvoston toimeksiannosta valtakunnallisen saaristo-ohjelman vuosille 2003 – 2006. Sen tavoite on hyödyntää järviä, merta, saaria ja ranta-alueita maaseudun aluekehityksessä luonnon-, maisema- ja kulttuuriarvoja kunniottaen. Ohjelma kohdistuu maamme kaikkiin kuntiin. Keskeisiä teemoja ovat vapaa-ajan asumisen kehittäminen, saaristo- ja vesistömatkailun kehittäminen, liikenne- ja teleyhteyksien turvaaminen haja-asutusalueilla, maaseudun palveluiden turvaaminen sähköisillä järjestelmillä, ympäristö- ja kulttuuriasiat sekä saaristokuntien ja saaristo-osakuntien elinkeino-, infrastruktuuri- ja palvelukysymykset.

Joulukuussa 2003 valtioneuvosto nimesi 13 saaristokuntaa ja 45 saaristo-osakuntaa vuosiksi 2004 - 2007. Keski-Suomen saaristo-osakuntia ovat Joutsa, Kivijärvi, Korpilahti ja Luhanka, uutena mukaan pääsi Kuhmoinen. Toukokuussa 2004 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen saariston kehittämisestä vuosiksi 2004 -2006. Siinä korostetaan 1) elinkeinoja ja työllisyyttä, 2) asumista, 3) liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä, 4) peruspalveluita, 5) luonnonsuojelua, ympäristönsuojelua, virkistystä ja maisemaa sekä 6) saariston kehittämisen voimavaroja mm. maakunnan kehittämisrahan suuntaamisessa.

Elinkeinojen ja työllisyyden kehityksessä merkityksellisiä ovat saaristo- ja vesistömatkailu, kalatalous ja kalastusmatkailu, etätyö ja elinkeinotukien kehittäminen. Vapaa-ajan asuntojen käyttämistä kakkosasuntona sekä vapaa-ajan asuntojen muuttamista kakkosasunnoiksi edistetään, samoin vapaa-ajan asuntojen uudisrakentamisen turvaamista joustavalla kaavoituspolitiikalla. Nopeita tietoliikenneyhteyksiä sekä yksityisteiden valtionavustuksen toimivuutta ja nykyisten yksityistielossien avustustason riittävyyttä pidetään tärkeinä. Peruspalveluissa korostetaan saaristo- ja syrjäisyysalueiden erottamista toisistaan ja saaristolaisien lisäämistä etenkin saaristo-osakunnissa. Ohjelmassa painotetaan myös virkistysmahdollisuuksien tarjontaa, vesiluonnon inventointiohjelman toteuttamista ja haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn parantamista kiinteistönomistajiin suunnatulla aktiivisella viestinnällä.

4.11 YVA-arviointi

Toteuttamissuunnitelma perustuu maakuntasuunnitelmaan ja maakuntaohjelmaan, joihin sisältyy ympäristö- ja tasa-arvovaikutusten arviointi. Ympäristö- ja tasa-arvovaikutusten arviointiryhmän (yva-ryhmä) edustajat ovat osallistuneet toteuttamissuunnitelman viranomaisneuvotteluihin. Suunnitelmaluonnosta ja kuntien palautetta on kommentoitu työn kuluessa. Arviointiprosessin kehittämiseksi viranomaistahojen tulisi seuraavalla suunnitelmakierroksella myös itse arvioida vastualueensa tasa-arvo- ja ympäristövaikutuksia. Tämä sitoisi arviointiprosessin kiinteämmäksi osaksi toteuttamissuunnitelman valmistelua. Jatkossa ympäristövaikutusten arviointia ohjaa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskeva SOVA-laki.

Ympäristön kannalta toteuttamissuunnitelman myönteisimmät vaikutukset syntyvät arvokkaiden luontokohteiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadinnasta. Luonnonmukainen elintarviketuotanto säilyttää luonnon monimuotoisuutta, johon yritystoiminnan tehostumisella yleensä on negatiivisia vaikutuksia. Erityisesti PK -yritysten ympäristötietoisuuden edistämiseen olisi tärkeä kiinnittää lisääntyvää huomiota. Toteuttamissuunnitelman hankkeisiin sisältyy isoja tie- ja voimalaitoshankkeita, joilla on potentiaalisia negatiivisia ympäristövaikutuksia. Keljonlahden voimalaitos sijoittuu Päijänteen ranta-alueelle, johon kohdistuu muitakin käyttöpaineita. Kuivajätelaitos- ja jätteenpolttolaitoshankkeilla on myönteisiä ekologisia vaikutuksia edistäen merkittävästi jätteiden hyötykäyttöä ja vähentäen kaatopaikkasijoitusta.

Infrastruktuurin ja palvelurakenteen ylläpito vaikeutuu haja-asutusalueilla väestön keskittyessä Jyväskylälle. Erityisesti maaseudun ikäihmisten elinolosuhteet heikkenevät. Jäte- ja vesihuollon peruspalvelutason säilyttäminen ja parantaminen on tärkeää maaseudun elinvoimaisuudelle. Omavaraisuuden kasvattamisen lisäksi energian säästötoimilla on positiivisia vaikutuksia energiasektorin kokonaiskuorimitukseen. Biokaasun laitospäivä tuotannon ja liikennekäytön mahdollisuuksiin tulee kiinnittää huomiota. Joukko- ja raideliikenne jää suunnitelmassa kestävä kehityksen kannalta liian vähälle huomiolle.

Pitkäaikaistyöttömyyden ratkaisuun ei ole löydetty keinoja, mikä näkyy syrjäytymisenä ja toimeentulo-ongelmina. Oppimisvaikeuksia eri koulutusasteilla vähentävä tuki- ja palvelutoiminta ehkäisee tulevaisuuden sosiaalisia ongelmia. Myönteisiä ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia on Vitapolis- ja Suojarinteen toimintamalli –hankkeilla. Seutuyhteistyöllä on voitu parantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuutta. Niiden osuus korostuu hyvinvointipalvelujen

kentässä, vaikka myös kulttuuripalvelujen todetaan edistävän hyvinvointia. Lapsen näkökulma tulee yleensä huonosti esille kehittämistoiminnassa eikä se näy toteuttamissuunnitelmassakaan.

Maisema ja ympäristö todetaan maaseudun vetovoimatekijöiksi, mutta muuten keskisuomalainen maisema ja rakennettu ympäristö jäävät vähälle huomiolle. Maakunnan identiteetille ja matkailulle tärkeä kulttuuriympäristöohjelma on valmisteilla, mutta pohjoisen Keski-Suomen kulttuuriympäristön teema on vielä löytymättä. Paikalliskulttuurin arvostus näkyy yksittäisissä pienissä hankkeissa, jotka ovat tärkeitä maaseutuyhteisöjen kannalta.

Yritystoiminnan kehittäminen tukeutuu paikallisiin vahvuuksiin ja toiminnassa on otettu monipuolisesti huomioon elinkeinojen kehittäminen. Työhallinnon palvelujen turvaamisessa ja osaamisen vahvistamisessa alueellinen tasapuolisuus on vahvasti esillä. Kärkihankelista kuitenkin koostuu leimallisesti Jyväskylän hankkeista. Suunnitelmasta puuttuu varsinainen sukupuolen mukainen tarkastelu. Hyvinvointipalveluissa on työpaikkoja koulutetuille naisille ja varsinkin hoiva-aloilta vapautuu lähivuotina runsaasti naistyöpaikkoja. Maaseudun naisten työllistymismahdollisuuksiin ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota.

4.12 Yrittäjyysarviointi

Yrittäjyysarviointiryhmän mielestä Keski-Suomen maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma vuosille 2005-2006 on ylipäättään liian ympäröivä ja sen vuoksi sen vaikutusta yritystoimintaan on miltei mahdoton arvioida. Toimenpiteiden kerronta jää puolitehen. Asiakirjassa todetaan ympäristön kehittämisen kohdalla mm., että maaseudun asuttuna säilyttämistä edistetään EU-hankkeita kohdentamalla. Jää vain arvailujen varaan, millaisia hankkeita tulee käynnistymään. Vuonna 2003 laadittu toteuttamissuunnitelma oli paljon konkreettisempi, koska siinä oli tehty valinta toteuttavien hankkeiden välillä.

Toteuttamissuunnitelman ympäröivä teksti ei eroa juuri lainkaan maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelmaohjelman tekstistä. Toteuttamissuunnitelman ohjausvaikutus kyseenalaistuu, koska se ei konkretisoidu riittävän tarkasti hanketasolle.

Toteuttamissuunnitelman seuraamisen mittaaminen toimintalinjatasolla (yritystoiminnan kehittäminen, osaamisen vahvistaminen, ...) on vaikeaa konkretian puuttumisen vuoksi.

Asiakirja on täynnä lyhenteitä ja hankkeiden nimiä, jotka eivät avaudu tavalliselle lukijalle mm. KORENTO, KUMOTUS, KESMOS.

Yrittäjyysarviointiryhmän mielestä seuraavia asioita pitäisi nostaa asiakirja toteuttamisessa esille yrittäjyysnäkökulmasta:

Yritystoiminnan lähtökohtana on kaikenlainen tuotannollinen toiminta, joka luo pohjan palvelujen kehittämiselle. Keski-Suomessa on turvattava tuotannollisen toiminnan edellytykset.

Keski-Suomen pitää hyödyntää maan hallituksen yrittäjäpolitiikkaohjelman entistä paremmin kaikilla kehittämisen osa-alueilla. Tämä tarkoittaa sitä, että seurataan aktiivisesti yrittäjyyspolitiikan suunnitelmia ja ollaan mukana ensimmäisinä ottamassa käyttöön uusia kehittämisvälineitä ja -ajatuksia. Toisaalta keskisuomaisten kannattaa ajaa Y4 ideologiaa valtakunnalliseksi toimintatavaksi.

Asiakirjassa tulisi varautua konkreettisemmin uuteen EU:n ohjelmakauteen ja siinä pitäisi näkyä kehittämistahojen sopeuttaminen väheneviin aluetukiin. Kautta linjan hankkeiden on oltava entistä enemmän todella yrityslähtöisiä.

Hyvinvoinnin palvelurakenteen ja alan liiketoiminnan kehittäminen keskittyy hyvin pitkälti hyvinvointiteknologian kehittämiseen, mikä sinänsä on hyvä avaus Keski-Suomelle. Yrittäjyysarviointiryhmä

näkee kuitenkin hyvinvointipalvelujen tuottamisessa erityisen hyvän mahdollisuuden yritystoiminnalle. Tämä vaatii toimenpiteitä markkinoiden synnyttämiseksi eli asennemuokkausta päätöksentekijöiden keskuudessa siitä, että nykyisin julkisesti tuotettuja palveluja voidaan tuottaa ainakin yhtä laadukkaasti myös yrittäjien toimesta.

Maatilatalouden rakenteen ja maaseutuelinkeinojen kehittämiseen olisi lisättävä puun pienimuotoinen jatkojalostus sekä koneurakoinnin kehittäminen, jotka jo nyt ovat suurimpia tilan ulkopuolisia tulonlähteitä ja kuuluvat metsäklusteriin. Mitähän mahtaa tarkoittaa kalatalouden kehittämisen kohdalla maininta, että alan sosiaalista pääomaa voidaan vahvistaa kalastusalueiden toimintaa kehittämällä?

Osaamisen vahvistamisen osalta yrittäjyys pitäisi tuoda voimakkaammin esille. Millä toimenpiteillä opettajien yrittäjyysvalmiuksia lisätään? Miten oppilaitoksien kehittämishankkeissa (esim. Taitava Keski-Suomi) yrittäjyys ja yrittäjäksi kasvun tukeminen tulevat esille yhtenä vaihtoehtona?

5 TOTEUTTAMINEN HALLINNONALOITTAIN (Keski-Suomi)

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

1. Yrittäjyyden vahvistuminen ja yrityskannan uusiutuminen
2. Alueen innovaatioympäristön vahvistuminen

Alueen innovaatioympäristön vahvistuminen edellyttää vuorovaikutuksen lisääntymistä alueen toimijoiden kesken. Se tukee teknologia- ja liiketoiminnan lisäksi myös kaiken muun yritystoiminnan, myös kasvukeskusten ulkopuolella olevien ja alkavien yritysten toiminta- ja kasvuedellytysten vahvistumista. Tavoitteena on, että innovaatiotoiminta ja sitä hyödyntävien yritysten määrä lisääntyy kasvukeskuksissa ja niiden ulkopuolella. Erityisesti panostetaan kasvuhaluisten ja –kykyisten yritysten kehittämistarpeiden tunnistamiseen ja niiden toiminnan tehostamiseen. Tavoitteena on pk-yritysten kasvu, kannattavuus, kilpailukyky ja kansainvälistyminen.

Teknologiapolitiikka

Keski-Suomessa on käynnissä alueellinen teknologiastратегia-prosessi, jota tehdään yhteistyössä TE-keskuksen, Keski-Suomen liiton ja Jyväskylän Teknologiakeskus Oy:n kanssa. Strategiatyön avulla alan toimijat yhdessä pohtivat tutkimuksen ja tuotekehityksen edistämistä alueella ja näin keskittävät resursseja ja toimenpiteitä oikeisiin kohteisiin alueen kehittämisen kannalta. Mukana ovat seuraavat toimialat: informaatio- ja kommunikaatio-, energia-, paperikone-, puutuote-, metalli-, ympäristö-, hyvinvointi- ja nanoteknologia.

Yrityspolitiikka (yrittäjyyden politiikkaohjelman avainkohdat)

- yrityskannan uusiutuminen
- yritysten kasvu ja kansainvälistyminen
- palvelualojen yrittäjyys
- yrittäjyyttä suosivat kilpailuolosuhteet
- alueiden yrittäjyyden edistäminen

Kansainvälistymispolitiikka

Kansainvälistymisstrategiansa mukaisesti Keski-Suomen TE-keskus edesauttaa alueen kilpailukykyä ja kansainvälistymisasteen kasvua, madaltaa yritysten kansainvälisen liiketoiminnan käynnistyskynnystä sekä pienentää kansainvälistymiseen liittyviä riskejä. Suunnitelmalliseen kansainvälistymiseen luodaan edellytykset neuvonnalla sekä kansainvälistymisohjelmien ja konsultoinnin avulla. Koulutuksella parannetaan yritysten henkilöstön kansainvälistymisvalmiuksia ja kansainvälistymisosaamista. Yritysten kannattavan kansainvälisen liiketoiminnan käynnistyskynnystä madalletaan kehittämistuella kansainvälistymishankkeisiin. Keski-Suomen TE-keskus on Finpron alueorganisaatio ja toimii yhteistyössä muiden sidosryhmien kanssa.

Energiapolitiikka

Energiatoimiala on yksi Keski-Suomen teknologiastrategian mukaisia painopistealueita. Keski-Suomen TE-keskus tukee energiatoimialaa sekä energia-investointien että teknologian kehittämisen kautta. Tuen kohteena voivat olla myös uudet palveluliiketoiminnan mallit ja toimintatavat. Tuen tavoitteena on, uusien yritysten syntymisen ohella, jo olemassa olevien yritysten kasvu, kannattavuus, kilpailukyky ja kansainvälistyminen.

Maakuntasuunnitelmassa pitkän aikavälin tavoitteena on, että Keski-Suomesta kehittyy fossiilisista polttoaineista mahdollisimman vapaa maakunta. Teoriassa työttömyys voitaisiin puolittaa, jos tuontienergia korvattaisiin omilla biopolttoaineilla. Tavoitteena on myös, että julkinen sektori alkaa toteuttaa energiatehokkuutta, energian säästöä ja ympäristöarvot huomioivaa politiikkaa hankinnoissaan ja päätöksenteossään.

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen KTM:n hallinnonalalla

Keski-Suomessa toteutetaan 1- ja 2- tavoiteohjelmia:

		2005	2006	Yhteensä
Rahoitus vuosina 2005-2006: (1000•)	EAKR tav. 1	2.586	2.412	4.998
	ESR tav. 1	288	428	716
	EAKR tav.2	8.636	6.521	15.157
	ESR tav. 2	366	329	695
Kansallinen rahoitus (keh.palvelut)		85	85	170
ESR-rahoitus (keh.palvelut)	Tavoite 3	1.000	1.000	2.000

Alueen innovaatioympäristön vahvistamiseksi ja verkottamiseksi Keski-Suomen TE -keskus toimii yhteistyössä alueen muiden merkittävien energia-alan toimijoiden kanssa. Keski-Suomen TE -keskuk-

sen teknologiayksikön (Tekesin palvelut) kautta on mahdollisuus hahmottaa energiatoimi-alan liike-toiminnallisia mahdollisuuksia myös kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

- Tiehallinnon Keski-Suomen tiepiiri edustaa maakunnan yhteistyöryhmässä myös muita LVM:n hallinnonalan virastoja.
- Keski-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelma on äskettäin valmistunut ja on lausuntokierroksella, liikennejärjestelmäsuunnitelman perusteella pyritään tekemään aiesopimus, johon kunnat ja LVM:n hallinnonalan virastot sitoutuvat (lisäksi mahdollisesti myös TE-keskus).
- Edistetään maakuntaohjelmassa mainittujen liikenneinfrastruktuurihankkeiden toteutumista yhteistyössä eri osapuolten kesken.

Henkilöliikenne

- Joukkoliikenteen palvelujen oston ja kehittämisen valtiontuki säilytetään vuoden 2004 tasolla.
- Maakunnan kaikilla alueilla ja kaikille väestöryhmille mahdollistetaan turvallinen ja tehokas liikuminen ja peruspalvelujen saavutettavuus, liikenneympäristön esteettömyyttä ja helppokäyttöisyyttä korostetaan.

Tavaraliikenne ja logistiikka

- Vahvistetaan Keski-Suomen asemaa valtakunnallisena logistisena solmupisteenä ja Väli-Suomea palvelevana logistiikkakeskittymänä.
- Jyväskylän seudun asema valtakunnallisen raskaan liikenteen terminaalina ja pääväylien risteämiskohdassa edellyttää kuljetustarpeiden erityistä huomioimista tienpidossa.
- Tienpidon toimenpiteillä varmistetaan elinkeinoelämän kuljetusten ympärivuotiset ja ympärivuorokautiset toimintamahdollisuudet (mm. metsäklusterin kuljetukset).

Väylät

- Tieinfrastruktuurin osalta tärkein kehittämissanke on valtatie 4 parantaminen Lusista Vaa-jakoskelle, joka on maakunnan kärkihanke. Päätös kehittämishankkeiden aikatauluista tehdään erikseen valtion talousarviossa.
- Liikenneväyläpolitiikkaa valmistelleen ministeriryhmän määrittelemistä teemaohjelmista Keski-Suomea koskevat ensisijaisesti pääteiden lii-

kenneturvallisuuden parantaminen, koulumatkojen edellytysten parantaminen maaseututaajamissa ja kasvavien alueiden kehityksen tukeminen.

- Tienpidon pienehköjä investointeja toteutetaan yhteistyössä maakunnan liiton ja kuntien kanssa EU-hankkeina sekä perustienpidon hankkeina. Investointien tärkeimmät perusteet ovat liikenneturvallisuuden parantaminen ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä peruspalvelujen saavutettavuuden parantaminen.
- Perustienpidon rahoituksella varmistetaan nykyisen tieverkon liikennöitävyys ja kunto.
- Yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen varattua rahoitusta voidaan kohdistaa vain rajoitetusti yksityisteiden peruskorjauksiin tie-kuntien hakemusten perusteella.
- Perusradanpidon toimilla turvataan nykyisen rataverkon liikennöitävyys. Tampere – Jyväskylä – Kuopio ratajaksoa kehitetään nopean junaliikenteen ja raskaan tavaraliikenteen tarpeisiin.

Liikenneturvallisuus

- Tieliikenteen turvallisuutta parannetaan toteuttamalla lähes kaikkiin kuntiin seutukunnallisena yhteistyönä laadittuja liikenneturvallisuussuunnitelmia. Liikenneturvallisuusinvestoinnit painottuvat kevyen liikenteen turvallisuuden parantamiseen. Liikenneturvallisuuden parantaminen on monien tahojen yhteistyötä, jossa Tiehallinnon lisäksi ovat mukana kunnat, lääninhallitus, poliisi, Liikenneturva sekä erilaiset kansalais- ja etujärjestöt.

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen LVM:n hallinnonalalla

- Maakunnan liitolla ja tiepiirillä on maakunnan yhteistyöasiakirjaan liittyvä ohjelasopimus EU-osarahoitettujen hankkeiden toteuttamisesta. Rahoitettavilla hankkeilla tuetaan yritysten ja maa-seudun toimintaympäristön parantamista sekä turvataan perusrakenteen uudistamista.

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan rooli on hyvin keskeinen maakuntaohjelman toteuttamisessa maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittämisen kehittämisteemassa. Teemassa on käynnistetty maaseutuyrittäjyyden osaamisverkoston kehittäminen ja saatu maaseutuprofessori Jyväskylän yliopistoon, jatkettu teemaohjelmien toteutusta ja rahoitettu muita niitä tukevia hankkeita. Bioenergian käytön lisäämiseksi on rahoitettu mm. bioenergianeuvojanhanke samoin kuin peltoenergiaprojekti. Tietoyhteiskuntakehityksen tukemiseksi tehtiin haja-asutusalueiden nopeita tietoliikenneyhteyksiä koskeva esiselvitys ja sen pohjalta tuetaan tietoliikenneyhteyksien rakentamista. Alkutuotantoyrittäjien osaaminen parantamiseksi on järjestetty laatujärjestelmäkoulutusta ja käynnistetty Keski-Suomen Maaseutu Osaa –projekti (KESMOS). Ekosysteempipalveluja hyödynnetään mm. kalataloudessa. Jyväskylän yliopiston ja riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa vahvistetaan sisävesien kalatalouden osaamiskeskuksen muodostumista Keski-Suomeen.

Maaseudun kehittäminen

Maaseudun kehittämiseen tuo haasteita maatalouden rakennemuutos, väestön väheneminen ja ikääntyminen. Tavoitteena on mm. edistää uuden yritystoiminnan syntymistä sekä kehittää maaseutua asuin- ja yrittämisympäristönä. Keskeisiä toimenpiteitä ovat maaseutumatkailun teemaohjelma, vesistömatkailun koordinaatiohanke, pk-elintarvikealan kehittämisohjelma, kyläohjelma, maallemuuttokoordinaattori ja maaseudun palvelukoordinaatiohanke sekä haja-asutusalueiden laajakaistahankkeet.

Maatalous

Maatalouden kehittämisessä haasteina ovat tilamäärän väheneminen ja toisaalta tilakoon kasvu. Tavoitteena on tukea perheviljelmäpohjaisen maatalouden kehittymistä ja monialaisten tilojen mahdollisuuksia. Tähän pyritään hyödyntämällä ALMA-hankekoordinaattoria ja KESMOS-hankkeen mahdollisuuksia, edistämällä ja tukemalla sukupolvenvaihdoksia (spv-hanke) sekä tilakohtaisten kehittämissuunnitelmien tekemisellä.

Metsätalous

Keski-Suomen metsätalous on riippuvainen kansainvälisten markkinoiden tapahtumista. Toimintaympäristössä tapahtuneet kansainväliset ja kansallisetkin muutokset - esim. metsäteollisuuden kansainvälisen kilpailun lisääntyminen ja öljyn hinnan nousu - edellyttävät, että niin keskisuomalaisen metsäteollisuuden kuin metsänomistuksen kannattavuudesta huolehditaan kaikilla tasoilla. Keski-Suomen maakuntaohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena tulee olla

Suomen ja Keski-Suomen säilyttäminen kilpailukykyisenä metsäteollisuuden sijoituspaikkana.

1. Raaka-aineen riittävyys ja hyvä laatu:
 - metsänhoitotöitä tehdään riittävästi, mm: suometsien hoitomäärät lisääntyvät selvästi, nuoren metsän hoitomäärät kasvavat edelleen, mäntykuidun hakkuut nousevat edelleen
 - kestävän metsätalouden rahoitustöihin osoitetaan riittävästi varoja
2. Puun markkinoille tulon edistäminen:
 - metsäneuvonnan tasoa tehostetaan, lisätään ja monipuolistetaan
 - metsäneuvonnan välineitä kehitetään
3. Energiatalous mm:
 - turvataan metsäteollisuudelle kilpailukykyisen energian saanti
 - metsäenergian käyttöä edistetään monipuolisesti
4. Metsäomistuksen kannattavuuden turvaaminen
 - puun käyttöä rakentamisessa tuetaan (yhteistyö puutuoteteollisuuden kehittämisohjelmien kanssa)
 - puulle etsitään uusia käyttökohteita
 - puutuoteteollisuuden tuotekehitykseen panostetaan
 - rationalisoidaan metsätalouden tuotantoketjuja
 - kehitetään metsänhoidon menetelmiä
 - metsäneuvonnan tasoa tehostetaan, lisätään ja monipuolistetaan
5. Turvataan metsien monikäyttömahdollisuudet ja luontoarvot:
 - tutkimustyö tarpeellisen suojelutason määrittämiseksi
 - yhteistyö eri toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen kesken
 - erilaisiin suojelutoimiin osoitetaan riittävästi varoja
6. Infrastrukturi mm:
 - haja-asutusalueen tieverkon kunnosta huolehditaan
 - mahdollisuudet juna- ja vesistökuljetuksiin säilytetään
 - alan tutkimukseen panostetaan
 - alan koulutuspaikkoja on riittävästi

Kalatalous

Elinkeinokalataloudessa on keskeistä kalatuotteiden laadun varmistaminen, jalostusasteen nostaminen tuotekehitystä lisäämällä ja menekinedistäminen. Vapaa-ajan kalataloudessa pyritään turvaamaan nuorison harrastusmahdollisuudet ja kalavarojen hoidolla pyritään vähentämään ympäristömuutoksista kalakannoille ja kalastukselle aiheutuneita haittoja.

Vesivarojen käyttö ja hoito

- Edistetään ja tuetaan kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmissa esitettyjen merkittävien vesihuoltohankkeiden toteuttamista erityisesti haja-asutusalueella. Merkittäviä hankkeita ovat mm. Äänekosken seudun vesihuollon turvaaminen Syvälahden tekopohjavesilaitoksen avulla sekä haja-asutusalueella Hännilä-Konttimäki-Mahlu -alueen vesihuollon rakentaminen Saarijärvellä ja Pohjois-Kuoreveden vesihuoltohanke Jämsässä.
- Vuonteen tekopohjavesialueen jatkotutkimukset ja lisävedenottamoiden etsiminen yhden ottamon varassa oleville verkostoille jatkuvat.
- Vesistöjen kunnostuksille on kysyntää enemmän, kuin mitä nykyisten määrärahojen puitteissa voidaan toteuttaa.

- Tulvasuojelua parannetaan toteuttamalla suur-tulvatyöryhmän esittämiä suosituksia, mm. laatimalla tulville arkojen alueiden suojelusuunnitelmia.

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen MMM:n hallinnonalalla

Keski-Suomessa toteutetaan tavoite 1- ja ALMA-ohjelmaa sekä kalatalouden rakenneohjelmaa. ALMA-ohjelman toteutuksen päättyessä vuoden 2006 alku-puolella, ALMA-alueelle saadaan pieni määrä kansallista maaseudun kehittämisrahaa, ns. ELMA-rahaa.

Opetusministeriön hallinnonala

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

Maakuntaohjelman toteuttamista tuetaan huomioiden koulutuksen ja kulttuurin kehittämisessä valtakunnalliset ja alueelliset kehittämistarpeet ja tuetaan alueen erityisiin osaamisaloihin.

Yliopistot

Jyväskylän yliopisto

Alueelliset koulutuksen painopisteet:

- Uutena avauksena teknistieteellisen koulutuksen aloittaminen
- Kulttuuri, viestintä ja musiikki
- Opettajankoulutuksen turvaaminen nykytasolla

Opetusministeriön kanssa sovittuja kehittämissankkeita vuosina 2005 – 2006 ovat mm:

- NSC (=Nano Science Center) – nanotieteiden tutkimuksen ja nanoteknologian yritystoiminnan edistäminen
- kansainvälisen koulutustarjonnan kehittäminen
- visuaalinen journalismi

Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen ohjelma:

- yrittäjyyskoulutuksen vahvistaminen liiketointaosaamisessa
- ikääntyvän väestön toimintakyky

Muita hankkeita

- Niilo Mäki Instituutin Oppimisvaikeuskeskus-hanke

Ammattikorkeakoulut

Humanistinen ammattikorkeakoulu / Keski-Suomi

- Paikalliskulttuurin kehittämishanke Korpilahdella (KORENTO)
- Jyväskylän seudun nuorisotyön ja kansalais-toiminnan osaamisverkosto Kannuste –hanke

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Aluekehityshankkeita:

Tavoitesopimukseen sisältyvät aluekehityshankkeet:

- Gerocenter-hanke yhdessä Jyväskylän yliopiston kanssa (SOTE-ala)
- Hajautetut biomassapohjaiset energiantuotantoratkaisut (Luonnonvara-ala)
- Maakunnan osaamislähtöisen kehittämissankoston työkalut (liittyy Keski-Suomen Liiton hankkokonaisuuteen)

Tavoitesopimuksen liitteenä olevat koulutusalojen esittämät hankkeet, joiden painopistealueina mm.:

- yrittäjyys
- yritysten kansainvälistyminen- teknologia ja logistiikka-hankkeet
- koulutusalojen substanssiosaamiseen liittyvät hankkeet (mm. matkailualan hankkeet)
- tutkimukseen johtava muuntokoulutus (työministeriön ESR-hankkeet ja työvoimapolitiittinen koulutus)

Yleissivistävä koulutus

Maakunnassa on perhetutkimuksen, erityisope-tuksen, informaatioteknologian ja hyvinvointitek-nologian erityisosaamista, jota hyödynnetään myös yleissivistävän koulutuksen kehittämisessä:

- Opetussuunnitelmayhteistyö perusasteen, toisen asteen ja vapaan sivistystyön kesken.
- Koulutuspalvelut kunnan, seutukunnan ja alu-

een vetovoima- ja tulevaisuustekijänä ja osana palvelutarjontaa edellyttävät toimivaa kehittämisstrategiaa.

- Nuorten ja lasten asioista vastuussa olevien viranomaisten (nuoriso-, liikunta-, sosiaali-, koulu-, päivähoitotoimi) yhteistyö
- Lasten ja nuorten hyvinvointimahdollisuuksien edistäminen esim. koulukeskeisellä yhteistyömallilla, jossa aamu-, iltapäivätoiminnan, päiväkodin ja esiopetuksen resurssit hyödynnetään yhdessä.
- Informaatioteknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen oppimisvaikeuksien kohtaamisessa sekä kodin ja koulun yhteistyössä sekä koulutuksen arvioinnin kehittämisessä.
- Terveystiedon opetuksen roolin vahvistaminen hyvinvointia edistävän ja syrjäytymistä ehkäisevän toimintakulttuurin muodostajana hyödyntäen hyvinvointi- ja informaatioteknologiaa.

Rahoitus: kansallinen opetus- ja sivistystoimen rahoitus

Ammatillinen koulutus (ml. lisäkoulutus)

- Taitava Keski-Suomi –työ: opetuksen sisällön kehittäminen, koulutuksen työelämysuhteiden vahvistaminen, koulutustarjonnan koordinointi ja yhtenäisen laatukuvan muodostaminen.
- Yrittäjyyden oppimispaikan muodostaminen
- Nuorten ammatillisen koulutuksen näyttö-tutkintojen käyttöönotto
- Erilaisten oppimismahdollisuuksien luominen ja erityisopetuksen kehittäminen (EU-hanke)
- Erilaisten työpaikkojen koulutustarpeisiin so-

veltuvien aikuiskoulutusmallien kehittäminen.

- Vailla toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten tutkintotavoitteinen koulutus ja aikuisten tietoyhteiskuntavalmiuksien lisääminen (Noste-ohjelma)
- maakunnallinen ennakointityö koulutuskysynnästä ja tarjonnasta
- Ohjatun yrittäjävaihdosmallin luominen oppisopimuskoulutukseen

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka

- Luovan toiminnan toimialan yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen erityisesti taiteen substanssiosaamisen, tapahtumaosaamisen ja sisältötuotannon alueilla.
- Tanssisali Lutakon peruskorjaus elävän nuorisomusiikin, harrastajateattereiden, kuvataiteilijoiden ja huumeidenvastaisen nuorisotyön tarpeisiin.
- Rahoituksen turvaaminen yleisten kirjastojen asiakaspäätteiden ja nopeiden laajakaistayhteyksien hankintaan (hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaan liittyen).
- Kansalaisten tietoyhteiskuntataitojen tuki- ja neuvonta henkilöstön koulutus.
- yleisten kirjastojen perustamishankkeiden määrärahan nostaminen nykytasolta, jotta Keski-Suomessa vireillä olevat kirjastoautohankkeet (4) voivat toteutua.
- Terveysliikunnan ja sen edellytysten kehittäminen, ml. erityisryhmät sekä lapset ja nuoret.

Nuorisotyön uuden alueellisen kehittämisrahoituksen turvaaminen myös vuosille 2005-2006.

Sisäasiainministeriön hallinnonala

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

Keski-Suomen liitto vastaa aluekehittämislainsäädännön mukaisesti maakunnan strategiasta ja koordinoi eri toimijoiden yhteistyötä. Maakuntaohjelma on tässä työssä keskeisin asiakirja, jossa yhdistyvät sekä kansalliset että EU-osarahoitteiset kehittämis-teemat. Keski-Suomen liitto on yksi hankkeiden toteuttaja ja rahoittaja.

Yleinen aluekehittäminen (ns. vapaan maakunnan kehittämisrahan painotukset)

Maakunnan kehittämisrahan käyttökohteita Keski-Suomessa ovat:

- seudullisen oppimispaikkaverkoston toteuttaminen
- luovan toimialan liiketoimintalähtöinen kehittäminen
- virtuaalisen kansalaisopiston toteuttaminen

(ylimaakunnallinen)

- osaamispääoman kasvattaminen, ennakointi, innovointi ja tutkimus
- ICT-strategian toteuttaminen

Osaamiskeskusohjelma

Jyväskylän seudun osaamiskeskuksen osaamisalat ovat informaatioteknologia, paperinvalmistuksen hallinta, ympäristö- ja energiateknologia sekä nanoteknologia paperinvalmistuksen hallinnan sekä ympäristö- ja energiateknologian aloilla. Ohjelman painopisteinä ovat yritysverkostojen kehittäminen, kansainvälistyminen sekä osaamiskeskustoiminnan levittäminen maakuntaan. Maakunnan muut osaamiskeskusohjelmat ovat matkailun ja elintarvikealan verkosto-osaamiskeskuksen solmut sekä maakunnallinen sosiaalialan osaamiskeskus. Kaikki osaamiskeskukset jatkavat suunnitelmakaudella.

Aluekeskusohjelma

- Jyväskylän seudun aluekeskusohjelman strategia on hyvinvointiteknologian kehittämisen seudulla uutena toimialana. Hyvinvointiteollisuus liittyy kuntayhteistyön edistämiseen, ns. verkostokaupunkihankkeena. Ohjelma jatkuu suunnitelmakauden.
- Jämsän seudun aluekeskusohjelma keskittyy elinkeinopolitiikkaan, osaamisen kehittämiseen sekä hyvinvointipolitiikkaan, seudullisten toimintamallien sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukseen. Seudun osaamisen kärjeksi rakennetaan kevytrakenneteknologia/komposiittialaa. Ohjelma jatkuu suunnitelmakauden

Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma

- Maatalouden kilpailukyvyyn turvaaminen ja viljelijöiden sosiaalisten olosuhteiden ja osaamisen kehittäminen
- Maaseudun ympäristöstä ja viihtyisyydestä huolehtiminen
- Metsätalouden edistäminen sekä metsä- ja peltoenergian käytön lisääminen
- Maaseudun monimuotoisen yrittäjyyden edistäminen ja pienyritysten kilpailukyvyyn ja osaamisen kehittäminen
- Maaseudun ja kylien kehittäminen asumis- ja yritys ympäristönä sekä yrittämisen voimavarana
- Kalatalouden kehittäminen

Saaristo-ohjelma

- saaristo- ja vesistömatkailu, kalatalous ja kalastusmatkailu, etätyö ja elinkeinotukien kehittäminen

- vapaa-ajan asuntojen muuttaminen kakkos-asunnoiksi ja niiden käyttäminen kakkosasuntona sekä vapaa-ajan asuntojen uudisrakentaminen
- nopeat tietoliikenneyhteydet
- yksityisteiden valtionavustukset ja yksityistielossien avustukset, saaristo- ja syrjäisyyssisät
- virkistysmahdollisuuksien tarjonta, vesiluonnon inventointiohjelma ja haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn parantaminen kiinteistönomistajiin suunnatulla aktiivisella viestinnällä

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen SM:n hallinnonalalla

Liiton hankkeet kohdentuvat innovatiivisiin kohteisiin, yritysverkostojen kehittämiseen, osaamiseen sekä luovan toimialan vahvistamiseen. Liitolla on myös merkittäviä raportointi ja seurantavelvoitteita. Liitolle kohdentuvasta EU-rahoituksesta sovitaan yhteistyöasiakirjan laatimisen yhteydessä.

Avustukset kunnille

Keski-Suomen kunnissa yhteistyöratkaisuja tutkitaan erityisesti Saarijärven-Viitasaaren, Äänekosken ja Jämsän seuduilla. Syvälliseen toimintamallien uudistamiseen ovat valmistautumassa Pihtiputaan kunta ja Viitasaaren kaupunki. Ääneseudulla ja Jämsän seudulla vaihtoehtona on myös kuntajakoa koskevat ratkaisut. Jyväskylän seudulla kuntien keskinäistä yhteistyötä syvennetään aluekeskusohjelman avulla.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa toimialan aluehallintoa toteuttamaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön, strategioihin ja valtakunnallisiin ohjelmiin sekä niistä johdettuihin painopisteisiin perustuvaa alueellista toimeenpanoa. Länsi-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto ohjaa, valvoo ja arvioi toimialansa palvelujen yhdenvertaista toteutumista alueellaan. Lääninhallitus toteuttaa resurssiohjausta valtionavustuksilla kuntien ja kuntayhtymien hanketoimintaan.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminta

Sosiaalialan kehittämishankkeen alueellisessa toimeenpanossa pyritään turvaamaan perustason työntekijätilanne, kuntien yhteistyö erityispalvelujen järjestämisessä perustamalla kiertäviä erityistyöntekijöiden virkoja ja kehittämällä seudullisia malleja

sekä kehittämään koko perheitä koskevia moniammatillisia tukimuotoja ja perhetyötä ja sosiaalipalveluja.

Kansallisen terveydenhuollon hankkeen alueellisessa toimeenpanossa pyritään turvaamaan terveyskeskusten palvelukyky ja riittävä henkilöstö, tiivistämään terveyskeskusten yhteistyötä seudullisesti toimivien kokonaisuuksien aikaansaamiseksi alueelliset olosuhteet huomioiden sekä lisäämään terveyskeskusten ja keskussairaalan yhteistyötä ja työjakoa.

Kansallisen Alkoholiohjelman alueellisessa toimeenpanossa tavoitteena on laatusuosituksen mukaisten päihdepalvelujen järjestäminen seudullisesti toimiviksi kokonaisuuksiksi sekä lasten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavien alkoholihaittojen vähentäminen ehkäisevällä päihdetyöllä ja kumppanuusyhteistyöllä.

Keski-Suomessa kansallisten ohjelmien tavoitteiden mukaisesti tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen kehittäminen maakunnallisina tai seudullisina kokonaisuuksina. Lääninhallitus tekee Keski-Suomen liiton kanssa yhteistyötä alueellisissa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöryhmissä sekä pyytämällä lausunnot kansallisten sosiaali- ja terveyshankkeiden rahoittamiseen aiotuista kehittämishankkeista.

Kuntien ja kuntayhtymien esittämien seuraavien kehittämishankkeiden painopisteenä tulee olemaan sosiaalialan seudullisten kehittäjien tai sosiaali- ja terveydenhuollon seudullisten erityisosajien verkoston luominen, seudullisen sosiaalipäivystyksen järjestäminen ja terveydenhuollon maakunnallisten tuki- palvelujen kehittäminen. Terveydenhuollon aluetietojärjestelmien kehittäminen, kuten atk-pohjaiset sairauskertomukset ja lähete-palaute –järjestelmä sekä Käypähoito-ohjelmien toimeenpano, ovat seuraavien vuosien haasteena samoin kuin sosiaalihuollon tietojärjestelmän toteuttaminen. Hoitoon pääsyn turvaaminen, kuten Call center –hanke ja terveyttä edistä-

vät hankkeet, ovat painopisteinä. Koulutusyhteistyön lisääminen sekä työelämän ja koulutuksen yhteistyön tiivistäminen ovat tärkeitä kehittämisen alueita.

Valtionavustusten suuntaaminen toiminnalliseen kehittämiseen on merkinnyt perustamishankkeisiin osoitettujen määrärahojen pientymistä lähes olemattomiin. Tarve muuntaa ja peruskorjata palvelu- ja hoitotiloja laadukkaiden palvelujen ja hoidon varmistamiseksi ei ole kuitenkaan vähentynyt.

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla

Valtioneuvosto on antanut esityksen rakennerahastolain 35 §:n muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriö voi siirtää asetuksella toimivaltaansa rakennerahasto-asioissa lääninhallituksille. Lain on tarkoitus tulla voimaan kesällä 2004. Pohjoisen Keski-Suomen tavoite 1 –alueella eli Saarijärven-Viitasaaren seudulla on käytettävissä EU:n ja valtion osarahoitusta STM:n hallinnonalan hankkeisiin vuosina 2004 – 2006 kaikkiaan 130 000 euroa.

Työministeriön hallinnonala

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteutuksessa

- Vaikeasti työllistyvien ja syrjäytymisuhan alla olevien työttömien työllistäminen työvoimapolitiittisten tukitoimien avulla ja heille suunnattu valmentava ja ammatillinen koulutus, ammattikoulutusta vailla olevien ja ammatinvaihtajien ammattitutkintoon tähtäävä koulutus, työelämälähtöinen, yhteishankintana työnantajien kanssa järjestettävä työvoimakoulutus.
- Ammattitaitoisen työvoiman saannin turvaaminen selvittämällä yritysten työvoima- ja koulutus-tarpeita laaja-alaisella ennakointityöllä.
- Työorganisaatioiden kokonaisvaltainen kehittäminen yritysten kilpailukyvyyn sekä henkilöstön työssä jaksamisen ja työkyvyn ylläpitämiseksi. Uusien yritysten tukeminen uudistetun starttirahakäytännön avulla.
- Investointiavustusten suuntaaminen tukemaan kunnallista elinkeinopolitiikkaa rakentamalla kunnallistekniikkaa ja toimitiloja, ohjaamalla investointirahoitusta kohteisiin, jotka lisäävät kotimaisen energian käyttöä sekä tukemalla kehityksessä olevia matkailu/koulutuskeskusten hankkeita. Investointiavustuksia suunnataan maaseudun työpaikkakehityksen tukemiseen.

Työvoimapolitiikka

Alueellisen työvoimapolitiikan tavoitteena on työvoimapolitiittisin toimenpitein alentaa tuntuvasti Kes-

ki-Suomen rakenteellista työttömyyttä ja ehkäistä työmarkkinoilta syrjäytymistä. Yritysten ammattitaitoisen työvoiman saanti turvataan järjestämällä ammattitutkintoon tähtäävää ja työelämälähtöistä koulutusta. Yrittäjyyden ja uusien työpaikkojen syntyä edistetään tarjoamalla yrittäjyysvalmennusta ja suuntaamalla investointiavustuksia siten, että sillä pyritään turvaamaan tasapainoinen alueellinen kehitys. Kehitetään koulutusmalli, jolla mahdollistetaan pienten ja syrjäisemmillä seuduilla olevien yritysten henkilöstön ammatillinen kehittäminen.

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen TM:n hallinnonalalla

Työhallinnon alalla EU:n rakennerahastopolitiikkaa Keski-Suomessa toteutetaan ohjelmakaudella 2000-2006 ESR- ja EAKR- rakennerahastojen kautta seuraavasti:

ESR:n tavoite 1-, 2- ja 3- ohjelmien varoista voidaan työhallinnon alalla tukea syrjäytymisen ehkäisyn ja työllisyyden edistämisen hankkeita. Hankkeiden avulla pyritään helpottamaan työmarkkinoille pääsyä ja pysymistä. Laajoilla ja pitkäkestoisilla toimilla pyritään helpottamaan erityisesti pitkään työttömänä olleiden työllistymistä. Syrjäytymisen ehkäisyn ja työllisyyden edistämisen hankkeita Keski-Suomessa tavoite 1 –alueella ovat mm. Räätelöidyt ratkaisut 1, Elämässä eteenpäin ja YTY 2002 Pohjoinen Keski-Suomi -projektit. Tavoite 2 –alueella mm. Jyväskylä-

län seudun metallin osaajat 2004-2006, Nuorten taidepaja ja Räättälöidyt ratkaisut 2. Tavoite 3 –ohjelman hankkeita ovat mm. YTY 2000 Keski-Suomi ja Wire.

EAKR:n tavoite 1- ja 2- ohjelmien varoista voidaan työhallinnon alalla tukea työllisyysperusteisia investointihankkeita, millä tavoitellaan erityisesti uusia

pysyviä työpaikkoja. Tavoite 1- ohjelman merkittävimpiä käynnissä olevia työllisyysperusteisia investointihankkeita Keski-Suomessa on Piispalan vesimaailma. Tavoite 2 –ohjelman merkittävimpiä käynnissä olevia hankkeita ovat Jyväskylän lentoaseman matkustajaterminaalin laajennus ja JAMK:n pääkampushankkeet.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Hallinnonalan rooli maakuntaohjelman toteuttamisessa

- Ympäristöpolitiikan toteuttaminen on tärkeä osa aluekehitystyötä.
- Keski-Suomen ympäristökeskus huolehtii ympäristönäkökulman huomioon ottamisesta aluekehitystyössä ja erilaisissa kehittämishankkeissa. Aluekehitysviranomaisella on kuitenkin laissa säädetty vastuu aluekehitystyön ympäristövaikutusten arvioinnista.
- Edistetään ympäristöinfrastruktuurin kuten vesihuollon ylläpitoa ja kehittämistä sekä luonto- ja kulttuuriympäristöarvojen suojelua ja kestävää hyödyntämistä mm. elinkeinotoimintojen yhteydessä maakuntaohjelmassa esitettyjen tavoitteiden pohjalta.

Yhdyskuntien toimivuus

- Keski-Suomen ympäristökeskus edistää ja ohjaa maankäytön suunnittelua tavoitteena kestävä ja eheytyvä yhdyskuntarakenne. Avustuksia kaavoitukseen ja rakennussuojeluun pyritään lisäämään.
- Huolehditaan jätevesien käsittelyn tehostamisesta edistämällä merkittäviä siirtoviemärihankkeita, kuten Kyyjärvi-Perho, Hankasalmi-Vaajakoski, Pajupuro-Saarijärvi, ja Konnevesi-Soukkioniemi.
- Edistetään haja-asutusalueiden jätevesien keräilyä ja käsittelyä. Pyritään lisäämään vesiosuuskunnille suunnattavaa tukea nykyisestään.
- Pilaantuneita maa-alueita kunnostetaan; merkittävimpänä hankkeena pyritään aloittamaan Lievestuoreen vanhan tehdasalueen, Laajalahden saneeraus.

Luonto- ja kulttuuriympäristöt

- Keski-Suomen ympäristökeskus huolehtii luonto- ja kulttuuriympäristöarvojen huomioon ottamisesta aluekehitystyössä.
- Luonnonsuojeluohjelmat saadaan pääosin toteutetuiksi ja aloitetaan kohteiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinta.

- Leivonmäen kansallispuiston luontokeskuksen toteuttamiseen pyritään saamaan aloitusrahat.
- Vesialueita kunnostetaan, erityiskohteina lintuvesien kunnostukset.
- Vesipuidedirektiivin täytäntöönpano jatkuu valmistelemalla vesienhoitosuunnitelmaa ja toimintapohjelmia.

EU:n rakennepolitiikan toteuttaminen YM:n hallinnonallalla

- Huolehditaan ympäristöministeriön aluekehitysstrategian alueellistamisesta.
- Aluekehitysvaroja suunnataan erityisesti merkittäviin ympäristöinfrastruktuurihankkeisiin, joilla saavutetaan ympäristöllisiä etuja useampien kuntien alueilla, kuten siirtoviemärit, jätteidenkäsittelylaitokset ja luonnonsuojeluverkoston kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvät hankkeet.

Liite

Toteuttamissuunnitelman 2005 - 2006 keskeiset hankkeet

Toteuttamissuunnitelman 2005 - 2006 keskeiset hankkeet. Hankeluettelo perustuu Keski-Suomen kärki-hankkeet 2005 –julkaisuun (Keski-Suomen liitto, B 131, 2004, Jyväskylä). Yksityiskohtaiset hanketiedot ilmenevät julkaisusta. Luetteloa on täydennetty kuntien lausuntojen ja seutukierroksen esitysten perusteella.

- o VT 4 Heinola - Jyväskylä, maakunnan kärkihanke
- o VT 4 Kirri – Äänekoski
- o VT 9 luokituksen tarkennus
- o VT 18 Vaasan valtatie
- o VT 13 Huutomäki – Kyyjärvi
- o VT 24 Hämeen piirin raja - Jämsä

- o Perustienpidon rahoitustason nosto
- o Tieliikenteen teemahankkeiden toteuttaminen; koulumatkojen edellytysten parantaminen
- o maaseututaajamissa, kasvavien alueiden kehityksen tukeminen ja pääteiden turvallisuuden parantaminen

- o Jyväskylä - Pieksämäki radan turvalaitetöiden jatkaminen
- o Jämsänkoski - Jyväskylä -radan päällysrakenteen uusiminen
- o Kanavasillat ja Äijälänsalmen laivaväylä

- o Teknistieteellisen koulutuksen vahvistaminen Jyväskylän yliopistossa
- o Aikuiskoulutuksen ja e-oppimisen hankkeet
- o Jyväskylän ammattikorkeakoulun pääkampushanke
- o Eri koulutusasteiden yhteistyön tiivistäminen ja maakunnallisen toimintamallin rakentaminen
- o Ennakointiyhteistyön tiivistäminen

- o Vitapolis-hanke, Kinkomaan sairaala-alueen uusi toimintamalli
- o Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen alueverkko (Medikes-Soskes)
- o Päivystys ja nopean vasteen toimintamalli
- o Suojarinteen uusi toimintamalli
- o Maakunnan hyvinvointistrategian uudistaminen

- o Uurainen - Tikkakoski siirtoviemäri ja yhdysvesijohto
- o Hankasalmi - Vaajakoski – vesihuoltohanke
- o Kyyjärvi – Perho siirtoviemäri
- o Syvälahden tekopohjavesilaitos
- o Mustankorkean kuivajätelaitos
- o Lievestuoreen tehdasalueen ja jätealtaan kunnostaminen
- o Leivonmäen kansallispuiston luontokeskus
- o Maakunnallisten vetovoimakohteiden kehittäminen
 - Keurusselkä
 - Himos
 - Isojärven kansallispuisto

- o Keljonlahden voimalaitos
- o Rauhalhti 2 jätteenpoltto- ja energialaitoshanke
- o Maakunnan laajakaistaverkon kehittämishanke
- o Laukaan vankilan suljetun yksikön rakentaminen

Toteuttamissuunnitelma 2005-2006

A-taulukko / Kansallinen rahoitus

KESKI-SUOMI

Rahoitus milj. €

Rahoitustaulukot

	Momentin nimi	2004	2005	2006	
		Lähtötaso	Esitys	Kehys	Yhteensä
SM	26.98.43	1,400	1,600	1,700	2,150
	Maakunnan kehittämistä	0,350	0,400	0,400	0,400
	Aluekeskushjelma	0,500	0,550	0,550	0,550
	Osaamiskeskushjelma	0,550	0,650	0,750	1,200
MMM	ELMA-ohjelma (MAKERA)	0	0	2,300	2,300
	Metsäluonnon hoidon edistäminen	0,359	0,400	0,400	0,400
LVM	Perustienpito (alueelliset investoinnit)	2,149	2,014	3,152	3,152
KTM	32.30.40	0,096	0,100	0,100	0,100
	Haja-asutusalueiden vähittäiskauppojen investointituki	0,959	0,900	0,850	0,850
	Finnvera Oy:n korkotuet	0,770	0,850	0,850	0,150
	Finnvera Oy:n tappiokorvaukset	0	0	0	0
	Alueellinen kuljetustuki	0,050	0,050	0,050	0,050
STM	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin	2,026	2,853	2,216	2,216
TM	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	2,000	2,000	2,000	2,000
YM	35.10.63	0,140	0,250	0,250	0,350
	Ympäristönsuojelun edistäminen	0,585	1,800	1,500	1,800
	Ympäristötöyt	0	0,100	0,100	0,100
	Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen	0,004	0,300	0,300	0,300
	Valtion rahoitus yhteensä	10,538	13,217	15,768	16,768
	Kuntien rahoitus	11,452	13,306	12,592	13,042
	Julkisen rahoituksen yhteensä	21,990	26,523	28,360	29,810
	Yksityinen rahoitus (arvio)	3,261	3,100	3,525	3,525
	RAHOITUS YHTEENSÄ	25,251	29,623	31,885	33,335

Liite

Toteuttamissuunnitelma 2005-2006

A-taulukko / EU -ohjelmat, rahoitus milj. €

KESKI-SUOMI

	Momentin nimi	2004	2005	2006
		Lähtötaso	Esitys	Esitys
SM				
26.98.61	Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	9,814	11,028	9,234
	Tavoite 1	2,537	2,992	2,347
	SM	0,266	0,302	0,283
	OPM	0,149	0,177	0,130
	MMM	0	0	0
	LVM	0,350	0,350	0,350
	KTM	1,125	1,303	1,206
	STM	0	0	0
	TM	0,489	0,700	0,211
	YM	0,158	0,160	0,167
	Tavoite 2	7,277	8,036	6,887
	SM *	1,457	1,897	1,030
	OPM	0,753	0,908	0,997
	MMM	0,045	0,090	0,015
	LVM	0,225	0,500	0,500
	KTM	3,345	3,098	3,044
	STM	0	0	0
	TM	0,917	0,973	0,755
	YM	0,535	0,570	0,546
26.98.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta	3,259	2,732	2,118
	Tavoite 1 EAKR	0,207	0,213	0,197
	Tavoite 1 ESR	0,045	0,048	0,048
	Tavoite 2 EAKR *	1,566	1,111	1,026
	Tavoite 2 ESR *	1,441	1,360	0,847
OPM				
29.01.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta	3,370	3,053	3,475
	Tavoite 1 EAKR	0,122	0,148	0,107
	Tavoite 1 ESR	0,221	0,226	0,217
	Tavoite 2 EAKR	0,631	0,330	0,972
	Tavoite 2 ESR	1,707	1,659	1,489
	Tavoite 3 ESR	0,689	0,690	0,690
MMM				
30.10.61	(30.14.61) Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen	2,174	2,290	0,631
	Tavoite 1	1,011	0,946	0,631
	ALMA	1,163	1,344	0
30.10.62	(30.14.62) Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	3,087	3,538	0,537
	Tavoite 1 EAKR	0	0	0
	Tavoite 1 EMOTR	0,773	0,791	0,527
	Tavoite 2 EAKR	0,030	0,060	0,010
	ALMA	2,284	2,687	0
30.41.62	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepoliitikan edistäminen	0,230	0,250	0,400
LVM				
31.99.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta	0,565	1,192	1,192
	Tavoite 1 EAKR	0,290	0,292	0,292
	Tavoite 2 EAKR	0,275	0,900	0,900
KTM				
32.30.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta	6,026	7,744	5,647
	Tavoite 1 EAKR	1,093	1,283	1,206
	Tavoite 1 ESR	0,125	0,127	0,195
	Tavoite 2 EAKR	4,028	5,538	3,477
	Tavoite 2 ESR	0,150	0,196	0,169
	Tavoite 3 ESR	0,630	0,600	0,600

		2004	2005	2006
	Momentin nimi	Lähtötaso	Esitys	Esitys
STM				
33.01.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta	0,044	0,000	0,000
	Tavoite 1 EAKR	0	0	0
	Tavoite 1 ESR	0,044	0	0
	Tavoite 2 EAKR	0	0	0
	Tavoite 2 ESR	0	0	0
	Tavoite 3 ESR	0	0	0
TM				
34.05.61	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	6,808	6,728	6,103
	Tavoite 1	1,043	1,063	1,062
	SM	0,050	0,053	0,053
	OPM	0,260	0,266	0,255
	KTM	0,125	0,161	0,233
	STM	0,049	0	0
	TM	0,559	0,583	0,521
	Tavoite 2	3,057	3,095	2,581
	SM *	1,143	1,112	0,670
	OPM	1,258	1,194	1,135
	KTM	0,159	0,170	0,160
	STM	0	0	0
	TM	0,497	0,619	0,616
	Tavoite 3	2,708	2,570	2,460
	SM	0	0	0
	OPM	0,611	0,610	0,610
	KTM	0,420	0,400	0,400
	STM	0	0	0
	TM	1,677	1,560	1,450
34.05.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta	3,214	3,092	3,040
	Tavoite 1 EAKR	0,270	0,450	0,052
	Tavoite 1 ESR	0,454	0,509	0,448
	Tavoite 2 EAKR	0,865	0,462	0,883
	Tavoite 2 ESR	0,465	0,593	0,654
	Tavoite 3 ESR	1,160	1,078	1,003
YM				
35.99.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta	0,631	0,389	0,490
	Tavoite 1 EAKR	0,136	0,139	0,144
	Tavoite 2 EAKR	0,495	0,250	0,346

	2004	2005	2006
	Lähtötaso	Esitys	Esitys
EU:n rahoitus yhteensä	18,796	20,046	15,968
Valtion rahoitus yhteensä	20,426	21,990	16,899
Kuntien rahoitus	8,168	8,284	5,264
Julkinen rahoitus yhteensä	47,390	50,320	38,131
Yksityinen rahoitus **	18,351	16,682	16,799
RAHOITUS YHTEENSÄ	65,741	67,002	54,930

Huom!

Vuoden 2004 lähtötasot sisältävät MYAK 2004 ja suoritusvarauksen luvut.

Luvut eivät sisällä ohjelmien teknisiä apuja.

* 2-ohjelman 2004-2005 luvut sisältävät maakunnan osuuden ylimaakunnallisesta suoritusvarauksesta:

2004 (SM) EAKR 0,123 + valtio 0,132 ja ESR 0,149 + valtio 0,189

2005 (SM) EAKR 0,245 + valtio 0,265 ja ESR 0,148 + valtio 0,189

** Arvio yksityisen rahoituksen määrästä

Toteuttamissuunnitelma 2005-2006

B -taulukko

KESKI-SUOMI
Rahoitus milj. €

Momentin nimi		2004	2005	2006		
		Lähtötaso	Esitys	Kehys	Lisäys	Yhteensä
26.97.32	Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako & kuntien yhteistoiminnan tukeminen	0,020	0,150	0,150	0	0,150
29.40.34	Valtionosuus yleissivistävän ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin	1,900	4,360	2,600	0	2,600
29.69.34	Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamishjelmaan (NOSTE)	0,900	1,100	1,100	1,500	2,600
29.69.52	Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin	0	0,440	0,460	0	0,460
29.90.34	Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	0,090	0,190	0,190	0	0,190
29.90.52	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarar talteen edistämiseen	0,310	0,362	0,375	0	0,375
29.98.50	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarar urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen	0,800	0,505	0,250	0	0,250
29.99.51	Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumeyö	0,202	0,212	0,212	0	0,212
30.20.49	Maaseutuelinkeino toiminnan korkotuki	2,500	5,000	3,000	0	3,000
	Maatilatalouden kehittämistarahaston (MAKERA) avustukset	4,530	5,500	5,000	0	5,000
30.50.31	Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin	0,560	0,700	0,560	0,140	0,700
30.50.77	Vesistö- ja vesihuoltotyöt	0,375	2,344	0,375	1,970	2,345
30.60.44	Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen	4,820	6,164	6,200	0	6,200
30.60.83	Lainat puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen	0,120	0,120	0,120	0	0,120
31.24.21	Perustienpito (ml. ylläpito)	29,426	28,866	32,516	0	32,516
32.20.27	Teknologinen tutkimus- ja kehittämis toiminta	2,400	2,500	2,500	0	2,500
32.20.40	Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	7,700	7,900	8,100	0	8,100
32.20.83	Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	1,900	2,000	2,000	0	2,000
32.60.40	Energia tuki	2,500	2,500	2,500	0	2,500
34.06.29	(34.06.51) Työllistäminen, työvoimakoulutus ja työvoimapolveluiden erityistoimet	31,280	29,316	29,300	0	29,300
35.10.63	Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin	0,140	0,140	0,140	0,060	0,200
35.20.87	Luonnonsuojelualueiden hankkiminen	2,000	3,000	2,000	1,000	3,000
35.26.64	Avustukset rakennusperinnön hoitoon	0,100	0,100	0,100	0	0,100
		2004	2005	2006		
		Lähtötaso	Esitys	Kehys	Lisäys	Yhteensä
		94,573	103,469	99,748	4,670	104,418
		VALTION RAHOITUS YHTEENSÄ				